

Den realistiska

Fritänkaren

Nr. 169 Sommar 2008

Sextonde årgångens nummer 8.

Innehåll :

Välfärdselälandet – tankar kring Fontänen	2
En man och hans samvete (<i>Mordekhai Vanunu</i>)	3
LSD – en ruskig historia (<i>Tim Lott</i>)	4
Den siste tempelriddaren (<i>Raymond Khoury</i>)	5
Ett av 1900-talets mest lysande författarskap (<i>Arthur Koestler</i>)	6
Shakespearedebatten? (100)	7
Vår mest lovande nya internationella författare (<i>Björn Larsson</i>)	8
Kelticismen idag (<i>John Bede</i>)	9
Sedda filmer	10
Min vän Ahasverus, del 80: <i>Tyskhetens problem</i>	12
Musikens skyddsänglar (<i>Axel Carpelan</i>)	13
Kommentar till Esa-Pekka Salonens 50-årskonsert	14
Domedagsbasunen	15
Den fantastiska resan till Åbo, del 3 och avslutning	16
En intervju med Jurij Jarim-Agajev	17
Kalender, juli-augusti 2008	19
Resan hem, del 4 : <i>Från Verona till Athen</i>	19
Kanonresan, del 8 : <i>Tillbaka till Nepal?</i>	21
Resan till Zanskar, del 10 : <i>Reträtt till Lamayuru</i>	22
Rehabiliteringsresan, del 18: <i>Avslutning</i>	24

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 5.7.2008

Copyright © C. Lanciai med medarbetare – **Letnany 192**

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adresser: <http://hem.fyristorg.com/aurelio>

www.fritenkaren.se

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Välfärdseländet – tankar kring Fontänen

Besked från Inkasso:

”Enligt våra noteringar har hyran inte betalats i tid. Därför anmodas Ni att betala förfallet belopp jämte inkassokostnad samt ränta enligt nedan bifogad specifikation. Har Ni inte inom 10 dagar från detta brevts utskriftsdag bestridit detta krav kommer vi att vidtaga rättsliga åtgärder, vilket medför ytterligare kostnad för Er. Observera att för sent inbetald hyra kan resultera i förlorad hyresrätt.”

Fallet ovan handlade om att det fanns någon hundralapp för litet på vederbörandes konto vid månadsskiftet, från vilket hyran dragits genom autogiro i 17 år utan någon betalningsanmärkning tidigare. Det hör till saken att den bankens kontosystem omstrukturerats föregående månad och att hyreshöjning plötsligt införts. Hyresvärden hade mycket lätt kunnat konstatera, att hyresgästen bott i samma lägenhet i 17 år utan någon tidigare anmärkning men dröjde ändå inte ens en vecka med att öppet hota med vräkning utan att ens bry sig om att närmare undersöka saken. När hyresgästen ringde bolaget vid sin hemkomst efter sommarsemester förklarade bolaget att det inte kunnat dra hyran i efterskott fastän pengar kommit in på banken. De skyllde på att de bara hade följt sina rutiner.

Så nära lever man ständigt den totala brutaliteten och omänskligheten, som när som helst automatiskt kan sättas i gång genom minsta oavsiktliga misstag och resultera i vilka fatala konsekvenser som helst, med social utslagning, kriminalisering och oreparerbar alienation från samhället som resultat, vilket samhälle genom sin blinda automatiska okänslighet måste framstå som hopplöst omänskligt.

I sitt senaste nummer av sin medlemstidning *”Fontäntrycket”* påpekar Fontänen den tilltagande utbrändheten i samhället genom den ständigt stigande statistiken av psykisk ohälsa (10-15% av befolkningen), av förtidspensioneringar (en ökning med 61% under 90-talet, för kvinnor 70%,) och att dessa tillfaller allt yngre personer (4270 personer under 35 år 2004 till följd av psykisk ohälsa). Ändå hör Sverige till världens friskaste länder och ligger bara på 30-e plats (efter både Finland, Danmark, Frankrike, Ungern, Österrike och Japan) bland länder i självmordsstatistiken med bara fyra självmord om dagen.

Fontänen kan beskrivas som både en möjlighet till ett bättre samhällsalternativ och ett idealiskt kollektiv. Vi beskrev dess verksamhet i förra numret, med dess samarbetsfilosofi, ekonomisk sundhet genom att kostnader hålls nere på självkostnadsnivå, och det konsekventa i att man ser efter och tar hand om varandra. Så borde ju självklart hela samhället fungera. Då skulle det vara mänskligt och drägligt. Det har det tyvärr aldrig någonsin varit, och i många fall, apropå den tilltagande utbrändheten, ska det till att man går in i en vägg, krockar med ett tåg, blir slagen till slant genom ruin och bankrutt, förtärs i nervsammanbrott och överlever ett självmord för att man ska fatta, att man egentligen inte har något annat alternativ för att alls kunna leva än att helt enkelt försöka vara mänsklig.

Den heliga galenskapen

Ljuva visa dårskap,
dina lidandens erfarenhet
är mera värd som utbildning
än varje tänkbar materiell merit,
diplom, belöning och utmärkelse
som väger ingenting
mot den personliga olyckans ödmjukhet,
då tydligen de flesta måste lära sig den hårda vägen
genom överlevda självmord och nervsammanbrott
att endast det att vara god och mänsklig
alls betyder något.

Indianerna betraktade med vördnad galenskap
som något heligt, som om idioti
var en sorts högre tillstånd och medvetenhet
än det normala, och de hade rätt,
ty idiotens sjukdom var epilepsi
som fordom kallades "den heliga sjukdomen"
av Antikens gamle lärde som var klokare än vi
i denna avhumaniserade denaturaliserade perversa tid
och visste bättre att ta vara på naturen och allt liv
vägleda av druider, sunt förnuft och kunskap
snarare än maktens girighets inkompetens.

Hellre då en stackars idiot som vet
hur det långt bättre är att leva anspråkslöst och ödmjukt
än att göra livet värre än det är för även andra.

En man och hans samvete

Mordekhai Vanunu, som avslöjade Israels kärnprogram för utländsk press 1986, kidnappades i Rom 30 september det året och har sedan dess suttit 18 år i fängelse för landsförräderi och är fortfarande inte fri. Här är några uttalanden från honom:

"Man får inte ignorera det faktum att Israel har atomvapen och att det var särskilt Frankrike som hjälpte till med att bygga Dimonareaktorn 1960.

Man får inte ignorera att Frankrike var först med att i hemlighet sprida kärnvapentechnologi, inte Iran.

Världens problem med Iran är dess skyldighet att hjälpa Irans folk till frihet och demokrati och frihet från dess diktatur. Problemet är inte kärnvapen i Iran utan folkets behov av frihet. Jag stöder inte Ayatollahregimen i Iran. Den borde ersättas med demokrati och frihet för det iranska folket. Samma gäller Israel, som bara är en demokrati om du är jude. Israels problem är den judiska apartheidregimen.

Inget kärnvapenprogram innebär någon säkerhet då atomvapen bara är destruktiva. Med att skaffa sig atomvapen öppnade Israel dörren för vilket land som helst att göra det samma. Efter 50 års hemlig kärnvapenpolitik och bombproduktion borde USA, Frankrike och hela världen kräva av Israel att det underskriver NPT och följer alla IAEA:s förordningar och restriktioner.

Jag satt 18 år i fängelse för att jag följde mitt samvete och berättade sanningen att Israel höll på med fabricering av massförstörelsevapen. Det är nu mer än fyra år som Israel hållit mig fången i östra Jerusalem, förbjudit mig att tala med utlänningar och att lämna landet, vilket är det enda jag vill göra.

Den 8 juli ställs jag inför rätta igen och får antingen sex månaders fängelse igen för att ha talat med utländska media 2004 eller tillåts lämna landet, eller de fortsätter hålla mig kvar här mot min vilja."

LSD – en ruskig historia, av Tim Lott.

”Syra har inte varit inne sedan 60- och 70-talet. Idag är det inte många politiker som inte skulle behöva sig en dos.

Dr Albert Hofmann, som avled förra veckan, uppfann LSD. Men han var inte bara kemist. Han var revolutionär. Hofmann förändrade en hel generations syn på världen. Det är ett vanligt yttrande om tänkare och vetenskapsmän som till exempel Marx eller Einstein, men det är mera konkret relevant om Hofmann än om sådana mycket mer intellektuella titaner. Freud teoretiserade om det undermedvetna, men Hofmann gjorde det till en erfarenhetsmässig verklighet lika påtaglig som sten eller fenomenet ljus. Hofmanns upptäckt är fortfarande till stor del missförstådd. Men de som upplevt dess härlighet och fasa vet också att ingen kommer tillbaka från den förändrade medvetenhetsstatus som LSD ger som helt samma människa. Som ingen annan tänkbar erfarenhet river den upp ens föreställning om vad livet är. När man kommer tillbaka från den omöjliga avlägsenhet som LSD för dig till kan det bli ett livslångt arbete att försöka pussla ihop sin föreställningsvärld igen. Det kan driva en vansinnig. Men det kan också få dig att förstå att livet inte är vad du trodde, att det är större, rikare, och framför allt underligare. Denna ”pillertripp” gör oss som idé mycket obehagliga till mods av många skäl – saknaden av andlig eller moralisk ansträngning för att nå erfarenheten, omöjligheten i att förklara dess effekter för icke-användare, och den moraliska paniken över dess användning och spridning under 60- och 70-talet. Nuförtiden har LSD lagts på hyllan i det historiska medicinskåpet. Det är varken på modet längre eller tillgängligt eller särskilt effektfullt. Det har tappat mark inför mildare droger som MDMA eller våldsammare droger som crack och heroin. Men den skiljer sig från alla dessa sinnesförändrande substanser och förtjänar inte att slumpas in i högen av ”onda, skadliga och farliga rekreativdroger”. Därmed är det inte sagt att den *inte* är ond, skadlig eller farlig. LSD kan vara allt detta och mera, men liksom dess naturliga släktingar meskalin och peyote hör den inte ihop med någon annan sinnesförändrande drog. Den är enligt min åsikt den enda verkligt uppbyggliga drogen – alltså en drog som hjälper sinnet att skaka av sig alla fjättrar av vanemönster och rutiner för att – i brist på bättre ord – nå själva existensens hjärtpunkt nämligen själen. Och det är den enda ”rekreativdrogen” av någon intellektuellt och kulturellt respekterad status, vilket tänkare och författare som Aldous Huxley, Ken Kesey och Allen Ginsberg bekräftade, medan det sällsamma fenomen som vi kallar ”hippieexplosionen” på 60-talet knappast skulle ha inträffat utan denna psykoaktiverande shamaniska medicin.”

<http://www.independent.co.uk/opinion/commentators/tim-lott-my-bsd-trip-down-memory-lane-820706.html>

Ovanstående artikel av Tim Lott kommer tyvärr inte med några underdrifter i sin belysning av den första helt syntetiska drogen LSD och dess riskabla magi. Vad är det då med denna ”atombomb i hjärnan” som är så oemotståndligt fascinerande och lockande för så många och så försåtlig i sitt hemlighetsfulla inflytande, att intelligentare varelser som Aldous Huxley och Arthur Koestler experimenterade åt dess håll utan att ångra det, att Paul McCartney skröt med att han använde den dagligen under sina mest kreativa år mot slutet av 60-talet, att den ständigt trots sin farlighet gjort come-back, (Milos Formans film ”Hair”, där LSD står i centrum, gjordes först 1979, och hela ”Acid House”-rörelsen på 90-talet utgick från LSD,) och då ingen vi känner som använt den har förnekat dess ohyggligt djup- och långtgående inflytande på deras personlighet i mera effektfull än god eller ond bemärkelse. I Bergen i Norge tog den sig så radikala yttringar på 80-talet, att det utbreddes en övertygelse att LSD kunde bota Aids, vilket budskap till och med klottrades i graffiti runtom i staden – en myt som mig veterligen aldrig har vederlagts.

Vad alla erfarna experimenterare är överens om att LSD gör, är att den öppnar det undermedvetna på vid gavel samtidigt som de kroppsliga sinnen helt eller delvis slås ut och åtminstone förvrids till oigenkännlighet – LSD förvrider inte verkligheten utan hjärnans filtrering av den. Hela den verklighet som ej kan fattas av sinnen men som ändå finns där, som filtreras bort av hjärnan för att våra fysiska sinnen skall kunna uppfatta dess konkreta yttringar, upplevs ofiltrerad under LSD:s påverkan med vanligen överväldigande verkan i

positiv eller negativ riktning. Dess användare ställs helt enkelt inför det oavvisliga faktum att det finns en annan verklighet än den materiella, och att denna andra (andliga) verklighet är så mycket mera omfattande och överväldigande. Man ställs också fullkomligt naken som själ inför hela sig själv med alla glömda, förträngda och begravda spöken ur det förgångna lössläppta. Något av det farligaste man i detta utsatta tillstånd kan göra, sägs det, är att se sig själv i spegeln, ty då får man se det som man mest fruktar att få se, och man är helt ensam om det, då det bara är en själv.

De enda skadliga bieffekterna eller "baksmällan" är eventuellt bestående hjärnskador. Sålunda ligger det något i det uttalandet, att en LSD-tripp är "en lek farligare än med döden".

Icke desto mindre blev dess uppfinnare Dr Albert Hofmann 102 år gammal.

Den siste tempelriddaren

"Kristendomen fyllde en stor uppgift när den genomfördes, då den gav människor hopp, upprättade ett socialt system, motverkade diktaturer och tillfredsställde ett fungerande samhälls behov. Vartill tjänar den nu idag utom till att blockera vetenskapliga framsteg och framhållas som ursäkt för krig?"

Denna fråga ställer den intressantaste huvudpersonen i *Raymond Hourys* roman "Den siste tempelriddaren" från 2005, forskaren Bill Vance, som genomför ett korståg genom hela romanen för att få fram sanningen om kristendomen. Hans motståndare är Monsignore De Angelis, utsänd av Vatikanen, som bekämpar honom med alla medel. De andra huvudpersonerna, hjälten och hjältinnan, är schabloner. Romanen spekulerar i upptäckten av ett levande begravt evangelium skrivet av Jesus själv. Parallellt med jakten på att finna eller förstöra detta manuskript får man följa med de sista tempelriddarnas vemodiga flykt från Acre 1219 och deras undergång, vilket är romanens intressantaste ingrediens.

Vatikanens ståndpunkt är att den verkliga evangeliska sanningen aldrig får komma fram då den bara skulle skada kyrkan och miljarder människors livsåskådning. Forskaren Vances ståndpunkt är att religionernas förljugenhet måste avslöjas till varje pris och då ändå ingenting kan tysta sanningen i längden. Är det då omöjligt att finna en kompromiss?

Problemet är väl det, att om Jesus verkligen skulle påvisas bara ha varit en vanlig människa, osedvanligt begåvad visserligen men utan vare sig helig ande, gudomligt faderskap eller jungfruligt moderne, så skulle också Moses och Muhammed påvisas ha varit charlataner. Frågan är om de monoteistiska religionerna skulle överleva ett sådant eventuellt totalt avslöjande.

Den kristna kyrkans värsta misstag var väl att försöka utrota sina egna alternativ, främst gnosticismen, som i sin filosofiska rationalism var lätt förenlig med alla Antikens filosofiska skolor och andra religioner, vilket kyrkofadern Origenes påvisade, sedermera kättarstämplad. Reinkarnationstanken var alltid en självklarhet för majoriteten av Asiens befolkning (mer än halva mänskligheten) och var det även för de gamla grekerna och är det till och med inom mindre grenar av islam, medan bara kristendomen försökt utrota den. Dessa diskussioner om urkyrkans onödiga urspårning är de väsentligaste kapitlen i romanen. Och antag att man verkligen tog ner Jesus på jorden och avlägsnade hans "avgudning". Skulle kyrkan verkligen ta skada därav? Trosbekännelsen skulle bli lidande men knappast något annat. Det kristna budskapet skulle förbli det samma, kyrkornas berömliga sociala insatser och funktioner skulle ingalunda påverkas, evangelieläsningen skulle snarare accelerera med accepterande av alla de gnostiska evangelierna som lika viktiga som de kanoniska, och dessa skulle utsättas för en hälsosam omprövning genom granskandet av deras tillrättsläggning 300 år efter deras tillkomst. Kristendomen skulle bli mera filosofisk och kompatibel med exempelvis buddhismen, och hela dogmatiken skulle äntligen finnas bara bestå av gammalt damm. Ej heller skulle judendomen påverkas nämnvärt då Moses aldrig påstod sig vara mer än en människa med alla sina brister och begränsningar hur mycket han än kan ha skrivit och predikat i Guds namn, medan troligen endast islam knappast skulle överleva en ingående granskning av Muhammed.

Kort sagt, som forskaren Bill Vance säger, så kan ändå i längden ingenting tysta sanningen, vilket företag bara blir absurdare ju mer man anstränger sig med en sådan vanvettig fåfånga.

Ett av 1900-talets mest lysande författarskap

I många avseenden framstår han som Stefan Zweigs efterträdare när det gäller lysande språkhantering, djup humanism, skarp psykologi, universell bildning och en omfattande produktion av sådant bestående värde att dess lyskraft alltid kommer att vinna nya trollebundna läsare. Likväl har han i någon mån fallit ur allmänbildningens focus de senaste årtiondena. Han slog igenom internationellt med romanen "Natt klockan 12 på dagen" ("*Darkness at Noon*") 1940 ursprungligen på tyska, men han skrev även på ungerska, franska och framför allt på engelska. Dock var han mycket mer än bara en författare.

Hans modersmål var emellertid tyska, då hans familj var en österrikisk-ungersk-judisk industrifamilj i Budapest, där han föddes som Artúr Köszter 5 september 1905. Fadern Henrik Köszter gjorde sig en förmögenhet på en animalisk hälsotvål, men familjen flyttade till Wien efter första världskriget. Således blev Arthur Koestler huvudsakligen wienare, men han engagerade sig tidigt i sioniströrelsen och avbröt sina studier i psykologi vid universitetet i Wien strax före sluttentan för att i stället emigrera till Palestina och där arbeta på en av de första kibbutzerna, "Heftzibah" på Jisreelslätten, tills han flyttade till Tel Aviv och blev journalist, vilket förde honom till Paris 1929 som korrespondent för en tysk tidning i Ullsteingruppen. Denna karriär förde honom bl.a. till Nordpolen 1931 med en zeppelinare. Det året blev han kommunist, vilket han förblev i sju år. Hans berömdaste och mest lästa bok, "Natt klockan 12 på dagen", är en uppgörelse med kommunismen och en initierad skildring av dess mentalitet omkring 1936 när Moskvarättegångarna genomfördes med Stalins begynnande metodiska utrotning av alla han kände sig hotad av. Som kommunist reste han mycket omkring i Sovjetunionen, besteg berget Ararat i Turkiet, engagerade sig i de svartas sak i Amerika, deltog som korrespondent i spanska inbördeskriget och skrev en fortsättning på Haseks "Den tappre soldaten Svejk" som aldrig publicerades – partiet, som självt beställt den, förbjöd den på grund av dess pacifistiska oegentligheter.

I början av andra världskriget fastnade han i Frankrike och fick nästan sätta livet till, i likhet med tyvärr de flesta tysk-judiska flyktingar som hamnade där, vilket han skildrat i sin kanske bästa och åtminstone mest uppskakande bok "*Scum of the Earth*" (på svenska "Och vi som älskade Frankrike" i Tore Zetterholms översättning – den borde ju ha hetat "Jordens avskum", en bittert ironisk titel,) som skildrar de massor av judiska flyktingars öden som förtvivlat försökte fly från Tyskland och lyckades men fastnade i Frankrike och gick under där – ofta genom självmord. Skildringen är utan motstycke i sin inträngande realism med sin skildring av ett socialt kaos av överväldigande tragiska proportioner – där han själv var ett av offren och en av de få som ändå kom igenom. Han klarade sig genom att gå med i Främlingslegionen, hamnade i Marocko och kunde den vägen småningom ta sig till England, där han blev brittisk medborgare och förvånansvärt snabbt började skriva böcker på engelska, vilket blev hans definitiva skriftspråk.

Redan 1934 hade han inlett en hopplös kamp för att väcka Europa och världen till insikt om vad som höll på att hända i Tyskland, och fastän han inte var ensam klingade hans och hans judiska journalistkollegers röster ohörda i pressen. 1944 skrev han:

"Vi som skriker har hållit på i tio år. Vi började när den epileptiske van der Lubbe satte eld på Berlins riksdagshus; vi sade, att om dessa flammor inte genast utsläcks kommer de att sprida sig över hela världen; ni trodde vi var galningar. Nu håller vi i vår galenskap på med att berätta om massavrättningen och den levande begravningen av hela den judiska befolkningen i Europa. Tills vidare har tre miljoner avlivats. Det är det största massmordet i den kända historien, och det pågår dagligen, timme för timme, lika motoriskt som era klockors tickanden. Jag har fotografier framför mig på skrivbordet medan jag skriver detta, som berättigar min förtvivlan och bitterhet..."

Ändå dröjde det ända till krigsslutet innan folk vaknade till insikt om att han haft ohyggligt rätt hela vägen. Som bekant berör Winston Churchill i sitt enorma historiska arbete om andra världskriget judeförintelsen med knappt ett enda ord.

Som författare i England var han högt uppburen och förblev i centrum för den litterära uppmärksamheten där under resten av sitt liv. Efter sitt engagemang som sionist under 20-talet och kommunist under 30-talet blev han motsatsen: antikommunist och pacifist och engagerade sig också för att avskaffa dödsstraffet, för skrotning av alla kärnvapen och för euthanasi. Utom tyska, ungerska, franska och engelska behärskade han också hebreiska och ryska och kan till och med ha lärt sig jiddisch av sin farfar. En annan av hans mest intressanta böcker är "Lotusen och roboten", där han ingående skildrar och jämför kulturerna och mentaliteterna i Indien och Japan. Under senare år forskade han även i parapsykologi och deltog med Timothy Leary i tidiga LSD-experiment – i en skrift uppträder han som opponent mot Aldous Huxley. Han skrev också vetenskapens historia i tre delar, där vi bara än så länge kommit över den andra delen, "Skapelseakten" ("*The Act of Creation*"), en oändligt givande läsning. De andra delarna heter "*The Ghost in the Machine*" och "*The Sleepwalkers*". Han fick till slut Parkinson i kombination med leukemi och valde då att själv ta sitt liv tillsammans med sin tredje hustru 1983.

Hans författarskap förblir lysande aktuellt alltigenom, både för dess sakinnehåll och för dess virtuosa stilism, som gör det till en bestående fröjd att läsa vad som helst av honom. Dock är han ingalunda okontroversiell.

Hans starkaste ställningstagande i livet var mot kommunismen genom romanen "Natt klockan 12 på dagen" – efter att ha varit och förblivit kommunist i sju år. Man måste fråga sig hur det kom sig att en så intelligent man inte genomskådade Stalin och kommunismen tidigare. Romanen om de politiska rättegångarna är samtidigt hans mest obehagliga och plågsamma alster, då huvudpersonen trots allt är en mycket trogen kommunist och fullständigt lojal mot diktaturen som han tjänat hängivet alltigenom. Hela romanen är som en föregångare till Orwells "1984" – det är den bakvända mentaliteten som gäller och behärskar alla, som ingen ifrågasätter, som är fullständigt onaturlig och människovidrig och som ändå betraktas som den enda normen. Fastän huvudpersonen blir dess offer ifrågasätter han den aldrig. Det är den totala rättsvidriheten det handlar om satt i system och slaviskt åtlydd hela vägen ända fram till giljotinens mördande slutgiltiga totala okänslighet och mänskliga bankrutt. Man måste fråga sig hur någon över huvud taget kunde vara så dum att han inlät sig med ett sådant system.

Hans tre äktenskap var det väl si och så med, men vad kan man vänta sig av dessa wienare? Stefan Zweig var likadan själv och bedrog sin fru in flagrancia. Båda hade dessutom det gemensamt att de länge bott i Paris... Av sin senaste biograf Cesarini har Koestler anklagats för att ha varit sexuellt aggressiv – det föreligger rapporter om våldtäkter och sådant, och man vet inte om hans tredje och sista fru verkligen frivilligt åtföljde honom i döden – hon var inte lika sjuk själv.

Hurdan han än var som människa förblir dock alla hans böcker alltid läsvärda, och där finns åtminstone alla hans bästa sidor väl bevarade.

Shakespearedebatten?

Vårt försök att avsluta den har väckt en proteststorm med argumentet att den inte kan vara avslutad, vilket argument måste accepteras. Hård kritik mot att den varit ensidig och särskiljande har bemötts med, att en debatt som denna kan inte tillåta vilka utvecklingar som helst som bara skulle leda till virrvarr. Med åren har vi därför mer och mer koncentrerat oss på att bara lyfta fram nya upptäckter särskilt av sådana fakta i målet som kunnat sprida mer ljus i saken och som kunnat leda framåt i forskningen. Nätdebatten består idag av 27,865 diskussioner, som i princip samtliga urartat och nästan bara består av stratfordianers tillbakavisande av allt som inte passar in i deras ytterst begränsade fördomsformalism med destruktiva förolämpningar, skällsord och brutala nedvärderingar. Ändå fortsätter nya data att se dagens ljus. I den mån sådana dyker upp ämnar vi fortsätta presentera dem här.

Nyligen upptäcktes det, att av de sexton jurymedlemmar som enligt lag kallades till vittnen vid Christopher Marlowes likbesiktning var ett en granne till självaste hans beskyddare Sir Thomas Walsingham, Nicholas Draper, som synes ha varit juryns ordförande och ledare. Vidare var de tre männen som "såg" mordet på Marlowe samtliga Walsinghams män, och en av dem, Poley, var kollega till Marlowe inom underrättelsetjänsten och kom just

den dagen med skepp från kontinenten. Någon måste omgående vid landstigningen ha gett honom anvisningar om att bege sig till änkan Bulls privata hem i Deptford, som stratfordianer ännu idag envisas med att kalla "taverna" för att klamra sig fast vid myten om ett krogbråk. Som alla vet stod änkan Bull i nära kontakt med drottningens kammarjungfrubur.

Så här skriver "en ofrivillig baconian":

"Det är dessutom om inte bergsäkert så dock ytterst troligt att den förhandling som "Kärt besvär förgäves" anspelar på ägde rum på sensommaren/förhösten år 1578. Även om det även senare förekom en del tillägg och korrigeringar av protokollet är det förhandlingen år 1578 som framstår som ett ämne värdigt dramatisk behandling. (...) Det är allmänt bekant och sedan länge känt att Francis Bacon i 17-årsåldern ingick som medlem i det höviska resesällskap som sommartid år 1578 med vederbörlig pompa och ståt långsamt färdades från Frankrike ner till Henrik av Navarras hov i Nérac. Med änkedrottning Katarina av Medici i spetsen upptogs år 1578 förhandlingar om en officiell återförening av de sedan Bartolomeinatten söndrade äktenskapsparterna Henrik av Navarra och Marguerite de Valois ('Drottning Margot'), änkedrottningens förmälda dotter, drottning av Navarra. Francis Bacon är den ende av alla de kandidater som föreslagits som upphovsmän till pjäsen "Kärt besvär förgäves" om vilken det är känt att han befann sig på ort och ställe vid tidpunkten för förhandlingarna." osv.

Det är likaledes känt och om inte bergsäkert så dock ytterst troligt att Christopher Marlowe under agentnamnet LeDoux tillsammans med Anthony Bacon var verksam vid samma omgivningar mot slutet av 1580-talet.

En bok av John Mullan, "*The Secret History of English Literature*" (Faber & Faber) kartlägger det omfattande området pseudonymer i engelsk litteratur och har en del intressanta upplysningar att meddela. Ännu långt in på 1700-talet utgavs de flesta böcker i England anonymt eller pseudonymt (70%), och ännu på 1850-talet var 50% anonymt/pseudonymt. Ju längre tillbaka i tiden man går, desto ovanligare blir det med icke-pseudonymer. Ännu 1720 kunde en förläggare avrättas för att ha publicerat något misshagligt skrivet av andra. Ännu så sent som 1663 blev förläggaren John Twyn hängd, nerplockad innan han var död, kastrerad utan bedövning, rådbråkad och fyrdelad för att han publicerat en försiktig (anonym) kritik av det brittiska rättsväsendets alltför överdrivna stränghet. Att över huvud taget skriva något och publicera det var alltså förenat med livsfara och ju mera så ju längre tillbaka i tiden man går.

Även oxfordianer tenderar alltmera idag att omfatta den åsikten att Oxford, Bacon, Derby och Marlowe arbetade tillsammans – Oxford och Bacon var ju kusiner, och Bacon skötte både Oxfords och hans svärson Derbys affärer inte minst inom teatern. Att Marlowe samarbetade med båda bröderna Bacon står i princip utom allt tvivel.

Kort sagt, det är omöjligt att stoppa eller avsluta Shakespearedebatten.

Vår mest lovande nya internationella författare

Jag blev rekommenderad en bok av honom i Italien, där han tydligen var översatt, fastän jag aldrig sett hans namn i Sverige. Boken var "*Long John Silver*" och är ingenting mindre än denne ökände pirats autentiska självbiografi, där han gör upp med den oförskämde Jim Hawkins, som han menar smutsat ner hans namn till oreparerbar skada för alltid genom den finurlige agenten Robert Louis Stevenson, som lyckades tjäna pengar på den absurda historieförfalskningen i "*Skattkamarön*", vilket ingen ö någonsin hetat. Romanen är rabulistisk och en typisk '*hit*' för den internationella bokmarknaden – så klart att en sådan självbiografi måste sälja lika bra minst som Baron von Münchhausen!

Boken blev Björn Larssons från Lund stora internationella genombrott, och den kommer väl inom kort att läsas på så gott som alla språk. Dock är den varken hans första eller bästa roman.

En av Björn Larssons karriärer är som seglare, och han lär ha tillbringat sex år på havet mest som ensamseglare. Det är bakgrunden till hans första stora roman, "*Den keltiska ringen*", som är mycket intressantare och djupare som skröna än "*Long John Silver*" då den faktiskt grundar sig på en verklighet. Romanen är en thriller som utspelar sig på Nordsjön

och den riskabla skotska arkipelagen mitt i vintern, när både Nordsjön med dess stormar och den skotska kusten med dess malströmmar är som farligast. Mord inträffar, flykter genomförs, oskyldiga jagas, det skjuts och står härliga till, men djupet saknas aldrig i denna ytterst intressanta studie i den keltiska frågan med alla dess både metafysiska och politiska manifestationer i druidiska kulter, den skotska frihetsrörelsen och IRA. Vi har bett vår kollega John Bede kommentera boken, vilken kommentar följer nedan.

Hans kanske allra bästa roman hittills är dock den muslimska studien från Paris tunnelbana, som heter "Det onda ögat". Björn Larsson är också professor i fransk litteratur, och i denna roman går han djupare in i den rasistiska franska debatten än vad någon amerikansk författare lyckats göra i den amerikanska. Romanens huvudpersoner är alla starkt polariserade, en muslimsk fundamentalist, en svartfot (f.d. kolonialist) från Algeriet med hela rasismens problematik brännmärkt i ryggmärgen, och en familj av offer för båda ytterligheterna, som försöker vara humanister och bara har tålamod som medel. Romanen slutar i ett smärtsamt frågetecken, man lämnas hängande i luften i ovetskap om den ädla huvudpersonen klarat sig eller inte, medan den eviga frågan hänger kvar oavvislig och obesvarbar: Vad skall de goda människorna göra med alla de onda? – underförstått, kan de göra någonting alls och ändå bevara sin godhet, som dock är deras enda existensberättigande? En evig fråga som tål att ställas bredvid den hårt drabbade Jobs eviga fråga till Gud: Varför just jag?

Kelticismen idag, av John Bede.

Kelticismen är den samma idag som den alltid har varit. Genom att den aldrig har varit politisk utom i undantagsfall, som liksom all politik alltid slutat illa, då människan i sin fåfänga aldrig lyckats lära sig att all makt är av ondo genom sin inneboende paranoia och självdestruktiva korruption, då redan de gamla grekerna insåg att all makt bara är hybris och fullständigt onaturlig, har den aldrig trätt tillbaka men bara expanderat, och jag vågar förfäktat den tesen att den fortfarande är dominerande i alla engelsktalande och fransktalande länder. Även venetianerna, som grundade världens första moderna republik, som blev dess mest seglivade någonsin, var i grunden kelter. Även i Spanien och Portugal, och inte bara i Baskien, lever det keltiska vidare, liksom i Alpländerna, Beneluxländerna och till och med långt ner i Balkan. Dock syns i regel aldrig kelticismen, utom där den är självklar, som i Skottland, Irland, Wales, Cornwall och Bretagne, vilket är hemligheten med dess överlevnad och själva existens: den har alltid varit osynlig och verkat i det fördolda.

Kelternas hade aldrig politiska ledare utan leddes av druiderna, som helt enkelt var de män och kvinnor som ägde Kunskapen, om natur och kultur, historia och traditioner, själen och universum. Deras eviga minnesmärke är Stonehenge, som är ett slags Universeum, ett kombinerat altare och astronomiskt observatorium, kultplats och planetarium, landmärke och samlingsplats, av samma funktionella och metafysiska betydelse som de stora pyramiderna i Egypten och kultmonumenten i Latinamerika från samma tid. Druiderna härskade inte, utan agerade bara som rådgivare, men deras ord vägde tungt, då de betraktades med vördnad som heliga, då de satt inne med den enda egentliga makten, som är kunskap, främst om själen och naturen. Deras religion var därför en universell och panteistisk naturreligion utan gudar, där det gudomliga utgjordes av allt liv, som dyrkades, i synnerhet i dess äldsta och segaste former, därför speciellt träden, därför speciellt ekarna. Den var därför direkt ödmjuk till sin karaktär och inte det minsta dogmatisk och självhävdande. Den var helt enkelt naturlig och levde i princip bara på den naturliga fromheten inför och samhörigheten med allt levande liv i den fria naturen. Därför kunde den också som en kameleont smyga sig in i och anta vilka andra religiösa och filosofiska former som helst. Som enda religion kunde den anpassa sig till vilken annan religion som helst.

Min mission under de senaste åren, då jag varit så tyst och överksam i Fritänkaren och Internet, har varit att stabilisera freden i Nordirland och dess övergång från kroniskt självdestruktivt politiskt våld till försoning, kompromisser och samverkan, och detta menar jag är rätt väg att gå för hela världen. Vi behöver inte våld. Vi behöver inte maktpolitik. Vi behöver inte nationalism, egoism och girighet. Vad mänskligheten först och främst behöver är att försona sig med naturen, som hon har vållat och fortsätter att vålla obotlig skada,

vilket nu står uppenbart att kan hämna sig rejält med möjlig katastrof för hela planeten som konsekvens. Alla människor måste samarbeta för att klara krisen och överleva, och då duger det inte att ha krig och våld och självsvåldiga diktaturer. Druiderna hade blicken fästad främst vid rätt förvaltning av kunskapen från det förgångna och förvaltandet av nuets ekonomi och naturen för att hålla livet och historien kontinuerliga i så jämn och harmonisk form som möjligt. Det finns så kallade druider alltså, men under århundradena uppenbarade de sig i varjehanda övriga gestalter, såsom antikens filosofer, medeltidens helgon, renässansens humanister, upplysningstidens upplysningsfilosofer, och så vidare. Deras främsta uppgift är att förvalta lärdomen och föra den vidare, det är den levande kunskapen om människans roll i livet och universum, och de är således de lärare som mänskligheten alltid behöver och alltid kommer att behöva och som alltid finns där de behövs.

John Bede (övers. från engelskan.)

Sedda filmer

Den fantastiska fransk-ryska filmen "*Väst-öst*" från 1999 med Sandrine Bonnaire, Oleg Mensjikov och Cathérine Deneuve visades aldrig på de svenska biograferna när det begav sig, då den ansågs vara alltför smalspårig, trist och beklämmande, medan dess raka och oerhört konsekventa realism tydligen inte ansågs betyda något. Man borde åtminstone ha öronmärkt den för dess alltigenom sanna historia. Det var den makabra historien om hur Stalin lurade ryska emigranter, som sökt sin tillflykt till Frankrike 1917, att återvända till Sovjetunionen efter andra världskriget med sina familjer under löften om goda jobb och privilegier. När de väl kommit i land i Odessa skilde man familjerna åt, och några som misstänktes vara spioner togs åt sidan och sköts. När det var för sent att ångra sig insåg de stackars emigrant-immigranterna att de begått sitt livs misstag, och deras liv i Ryssland blev en mardröm som ständigt förvärrades. Mensjikov och Bonnaire spelar ett ungt läkarpar, där hon från första dagen i Ryssland kämpar för att få komma tillbaka till Frankrike medan han försöker göra det bästa av saken, håller masken, spelar med i spelet och deltar i det politiska hyckleriet bara för att åtminstone få behålla sitt jobb. Bonnaires chans kommer när Cathérine Deneuve som firad skådespelerska kommer till Ryssland för att gästspela, Bonnaire tar kontakt med henne, och inför dessa ryska naturaliserade fransmäns desperata situation beslutar hon sig för att hjälpa dem. Bonnaire lyckas slutligen fly under otroliga omständigheter, medan maken Mensjikov stannar kvar och förflyttas till Sakhalin som fånglägerläkare, bara för att hans hustru flytt. Först under Gorbatjovs tid får även han äntligen återförenas med sin hustru i Frankrike. Det är sällan man får se så konsekvent realism i all sin ohyggligaste och mest utsatta nakenhet så verklighetstroget återgivet på film. Man minns den svenska ryggkrökningspolitiken under samma Stalintid, när utrikesminister Östen Undén under baltutlämningskrisen i riksdagen markerade den svenska regeringens hållning: "Det vore oförsynt att betrakta Sovjet som något annat än en rättsstat," i hårresande feighet och skriande blind naivitet.

James Ivorys "*Den ryska grevinnan*" med fantastiska skådespelare som Vanessa Redgrave och Ralph Fiennes belyste de ryska emigranternas situation från ett annat håll, nämligen Shanghaj i Kina, där unga vackra exaristokrater nödgades prostituera sig för att klara överlevandet, vilket de nödgades dölja för resten av familjen. Ralph Fiennes spelar en blind amerikansk affärsman som öppnar en klubb där en av dessa ryska grevinnor blir den främsta glädjeflickan. En bländande rikhaltig kavalkad av tragiska öden spelas upp i exotiska färger och fångslande pathos där ingenting kan sluta bra men ändå gör det.

En annan sann historia var "*Men of Honour*" om marindykare, där Robert de Niro gör en av sina mest imponerande roller som militärdykare av högsta rang men på dekis, efter att han en gång begått ett misstag och degraderats. Hans uppgift blir att skola blivande marindykare, av vilka en är den första färgade i den kåren, en man som aldrig gav upp, fastän han fick hela etablissemanget emot sig och alla saboterade hans väg. Han nådde slutligen högsta rang 1968 efter femton års kamp för sin rätt som kvalificerad, men den långa vägen dit var den svåraste tänkbara och hade aldrig gått utan den äldre alkoholiserade vägledarens hjälp – en omfattande och gripande studie i manlig heder.

Filmen om Winston Churchill med Albert Finney och Vanessa Redgrave som Clementine var lika realistisk, där den svåra tiden under 30-talet skildrades under Churchills nedgångsperiod medan han ideligen varnade för Hitler och blev utskrattad i parlamentet, främst av premiärminister Baldwin, utmärkt spelad av Derek Jacobi, tills varningarna visade sig berättigade alltigenom och han fick komma tillbaka som marinminister; men den främsta rollen i filmen genomförs av Linus Roache som Churchills hemlige olycklige informatör, som för att ha följt sitt samvete bara fick fan för det av politiken och drevs till självmord.

"*Les amants criminels*", på svenska "De älskande på flykt" (helt missvisande) skildrade ett nattsvart kärleksdrama i romantisk kubik åt det morbida hållet à la Rimbaud där den urspårade kärleken bara går *from bad to worse* hela tiden och slutar med tre gånger fler lik än planerat innan det kriminella paret äntligen skiljs åt, pojken åt fängelset och flickan åt fanders, medan man frågar sig om de två övriga offren inte också egentligen fick vad de förtjänade – en visserligen spännande men hopplöst morbida film som knappast kan ses mer än en gång.

En *film noir*-serie har inletts i TV som man hoppas att skall fortsätta så länge som möjligt. Hittills har det bara visats trumfäss: Orson Welles "Främlingen" från 1946 om en naziförbrytares psykologi, Ida Lupinos fantastiska "Liftaren" från 1953, mycket bättre och mer realistisk än alla skräckliftarversioner som senare därav inspirerats, den betagande "Detour" ("Omväg") från 1945 om pianisten som liftar från New York till Los Angeles för att hälsa på sin flickvän men råkar i klorna på dödliga chaufförer på vägen, den senare en kvinnlig sådan och mera fatal än någon levande kan vara, en djupt tragisk film om hur illa det kan gå utan att man gjort det minsta för att framprovocera det, med suverän musik, bland annat en serie otroliga variationer på Brahms vals i ass-dur i bland annat både jazz och boogie-woogie (som pianisten belönas med tio dollars för) och en smattrande spirituell dialog i klass med David Mamets bästa; samt Fritz Langs suveräna "Scarlet Street" (på svenska "Kvinna i rött") med Edward G. Robinson som oskyldig stackars kassör med målarvurm som råkar ut för Joan Bennett som lurar av honom inte bara pengar utan hela livet inklusive konsten – en förödande mänsklig tragedi värdig en Dostojevskijstudie och konsekvent genomförd med psykologiska brännmärken i själen som man aldrig glömmet – motsatsen till allt vad Hollywood någonsin drömt om.

Annan nattsvart realism bjöd "Young Adam" på med Ewan McGregor och Tilda Swinton som pråmfraktare i hopplösa relationskomplikationer inklusive otrogenhet in absurdum, lik och offer, allt oavsiktligt men ändå lika förbannat självförvållat – en föga uppbygglig film men skakande alldeles tillräckligt, med de tristaste tänkbara miljöer från Glasgows kanaler i Skottland.

"Dark Water" var en ursprunglig japansk historia som flyttats till New Yorks tristaste förstäder i amerikansk version, om en ensamstående moders psykos inför ett läckande tak. Naturligtvis är vattnet som läcker svart, och naturligtvis läcker det mera för varje gång läckan repareras. Det hela visar sig vara en paranoid tragedi av sällan skådad maxning, där tyvärr slutets onödiga överdrifter tar bort hela trovärdigheten och den trots allt dittills övertygande realismen och logiken. Jennifer Connelly gör dock en rollprestation som modern som man aldrig glömmet.

Det bästa till sist: David Mamets utomordentligt virtuosa kidnappningsdrama "Spartan" med Val Kilmer i en av sina bästa roller (2003) som marinsoldaten som lyder order och gör sitt jobb vad det än kostar och även om han får hela Amerika emot sig. Presidentens dotter försvinner, det visar sig att hon kidnappats inte av vem som helst utan av arabiska blondinjägare för utfyllning av Jemenitiska harem, som dock inte har en aning om vem de verkligen kidnappat. Operationerna bara baktänder hela tiden, allt går mera fel för varenda aktion som genomförs, och till slut står Val Kilmer helt ensam med dock hela det amerikanska maktablissemanget fullständigt avklätt i hela sin cyniska omänsklighet, där till och med presidentens dotter bara är en umbärlig belastning, om hon inte kan tjäna som bricka i spelet för att få presidenten omvald. Filmen är helt och hållet David Mamets, dialogen och flytet är mästertligt alltigenom, och man vet inte om man skall skratta åt den groteska maktkomedins makabra vansinne eller gråta över dess ständigt mer upptornade tallösa offer, som bara begravs i anonymitet, glöms bort och aldrig ens nämns...

*Min vän Ahasverus, del 80: Tyskhetens problem
(Obs. att detta skrevs 1984.)*

Jag läste nyligen den sämsta bok som någonsin har skrivits om mig av en tysk författare som jag skulle ha stämt för ärekränkning om det inte så övertydligt framgick ur boken att han var fullständigt övertygad om att jag inte existerade i verkligheten. Boken var Stefan Heyms "*Ahasverus*", ett ganska krampaktigt försök att av ryktet om mig göra ett kåseri, bitvis till och med pornografiskt.

Jag har en gås oplockad med dessa tyskar. Det har jag alltid haft sedan Luther införde och etablerade den tyska andens kroniska hybris, och så länge detta fasaväckande fenomen finns kvar kommer gåsen att förbli oplockad. Men denna av Luther lanserade sinnessjukdom finns idag endast i Östtyskland, och Heyms bok är ett tydligt exempel på att den där ännu får härja fritt.

Jag minns alltför tydligt när jag gick och hälsade på hos den där Luther för att be honom att inte spränga kristenheten i småbitar.

"Ta det lugnt, Martin, och underordna dina privata ambitioner och din strävan efter publicitet det allmänna bästa. Ingenting är så farligt som det du är ute på: att spela teater med sådan inlevelse så att du tror du är din roll. Tänk efter och spela sedan och ha någon distans till vad du gör."

"Din erbarmlige jude," gurglade han ur sig med sin grötiga övergutturala tyska, "hur understår du dig att komma hit och lorta ner min paradingång? Vad har du med kristendomen att göra, du som korsfäste Jesus? Dra åt helvete, din djävul! Eller ska jag låta mura in dig i fästningen för gott?"

Han var inte rumsren. Han tog ingen på allvar utom sig själv. Han var en riktig skorpion. Han avrättade Erasmus, han avrättade Zwingli, han avrättade påven, och han ensam avrättade världskristendomen med att driva den in i ett världsomfattande inbördeskrig som varade i hundra år. Och det gjorde han enbart av vanvett.

Det tyska folket har alltid haft en benägenhet för att hänge sig åt vanvett. Deras självhävdelsebegär har alltid varit måttlöst. De tror på ingenting utom sig själva, och allt annat, hur mycket vettigare och mänskligare det än är, har absolut inget värde. Man kan inte resonera med dem, liksom man inte kunde försöka resonera med Luther utan att riskera att genast bli ett huvud kortare. Luther etablerade och rättfärdigade det absoluta våldet och godtycket i Tyskland, och det spred sig sedermera därifrån till Ryssland, var det härskar ännu i marxistisk form. Av någon anledning så är tyskarna fullkomligt blinda för självklar logik och mänsklig rättvisa, som om faktiskt Gud en gång för alla i ren ilska över dem slagit dem med denna blindhet och dövhet.

Samma odrägliga hybrisanda uppträder i Faustlegenden, och Goethes version av denna är höjden av tysk omänsklighet. Det är litteratur utan form, poesi utan innehåll, en religiös historia som är omoralisk, en spekulering i avgudadyrkan, där skurken slutligen belönas för sin omänsklighet. Då är Marlowes Faust bättre, ty där blir skurken Faust åtminstone straffad, vilket gör att man kan försona sig med honom och känna att han ändå var mänsklig. Jag kan förlåta Goethe allt men inte att han skrev "Faust".

Luther, Goethe och Wagner är de bästa exemplen på tysk omänsklighet, på "det tyska kulturmonstret", denna kultur utan skönhet eller mänsklighet. Alla hade de sina ljusa ögonblick som dock av dem själva underordnades den monstrosa helheten.

Bach är nästan den enda av de sinnliga monstertyskarna som jag har kunnat tycka om: han ställde aldrig anspråk, han krävde inte att världen skulle uppmärksamma honom, och alla de stora underbara tyska musikerna följde i hans spår, utom den odräglige Wagner.

Till den tyska anden hör också bristen på självkritik. För tyskarna står helt enkelt tyskheten över all kritik: den är ofelbar. Hitler och nazismen var en parentes som lätt skyfflas under mattan fastän samma nazister fortfarande förtrycker Östtyskland, men det hindrar inte att Östtyskland och Västtyskland måste återförenas. Därom är alla tyskar och österrikare ense. Det är en självklarhet, som bara inte Kreml kan gå med på, ty moskoviterna skulle aldrig godvilligt acceptera att det tyska storhetsvansinnet återvände från Kreml tillbaka till Tyskland. Nej, det tyska härskarvansinnets huvudstad idag är Moskva, och det kan ryssarna aldrig skiljas från, så många miljoner ryssar som de offrat för att få monopol på det.

Endast tyska musiker har vågat kritisera tyskheten. Inte ens Stefan Zweig sade någonsin något ont ord om nazismen. Men Brahms hatade sin hemstad Hamburg, Beethoven föraktade inte bara Tyskland utan rentav själva Wien, Händel var glad åt att slippa det tyska eländet, och Mozart trivdes bara utomlands. De bästa tyskarna har aldrig kunnat med tyskheten.

Till dem måste jag också räkna Richard Sorge och Klaus Fuchs. Richard Sorge var en utmärkt musikalisk man som verkligen uppskattade allt gott med sitt hemlands kultur, men när han en gång kommit ut ur Tyskland vägrade han att någonsin återvända. Och som alla vet avgjorde han andra världskriget till Tysklands nackdel.

Klaus Fuchs var så bitter på livet att han inte heller kunde tro något gott om något *annat* land än Tyskland. Men både Sorge och Fuchs var ändå så besatta av det tyska nationalvansinnet att de såg upp till dess nya högberg Moskva. Ingen av dem skulle någonsin få kunna komma in i Sovjetunionen och se det på nära håll. Därför föll de för sina typiskt tyska illusioner om det, som var rena självbedrägeriet. Inte förrän Sorge fick sin dödsdom förstod han att Sovjetunionen verkligen inte ämnade lyfta ett finger för att ens ge honom något erkännande till tack för att han i god tid meddelade Stalin att Japan ej skulle angripa Sibirien så att Stalin kunde vinna vid Stalingrad. Och när han fattade att han offrat både Tyskland och sig själv för Sovjetunionen och Sovjetunionen inte ens försökte rädda hans liv till tack, så grät han som ett barn. Då först insåg han hur han i hela sitt liv hade lurat sig själv.

Fuchs kom aldrig till den insikten. Han kunde i längden inte uthärda sitt eget dubbelspel som ärad atomforskare i engelsk och amerikansk tjänst som skickade ryssarna instruktioner om hur de snabbt skulle få lika goda atombomber som Amerika utan avslöjade sig. Men han ångrade sig aldrig. Hans enda motiv till sitt förräderi av atombombshemligheten till Stalin var enbart skadeglädje. Han visste att han därigenom kunde vålla andra nationer den skada som han aldrig kunde vålla Tyskland. Tyskland var då redan tillräckligt skadat till oigenkännlighet genom nazisterna, Sorge och hela världens samlade vrede mot detta okuvligt besatta lilla land.

Är Tyskland besatt av djävulen? Nej, det är besatt av en hänförelse över sig själv som inte ens det andra världskriget kunde släcka.

(forts. i nästa nummer.)

Musikens skyddsänglar

När man läser en bok som Bo Carpelans "Axel" om vänskapen mellan Jean Sibelius och baron Axel Carpelan (1858-1919, således sju år äldre än Sibelius,) måste man fråga sig hur det hade gått för Sibelius utan en sådan skyddsängel. I princip var det Axel Carpelan och Aino Järnefelt som räddade Sibelius från dåligt leverne, måttlöst superi och total ekonomisk ansvarslöshet, och det krävdes två vänners gemensamma krafter för att lyckas med detta, inte för att Sibelius direkt var självmordsbenägen, men han måste oavbrutet räddas från sig själv. Brodern Christian Sibelius i egenskap av psykiater var måhända också en nödvändig insats i denna operation, och man bör ej glömma att deras syster var kroniskt sinnessjuk medan deras fader knappast lämnat dem något annat i arv än sin egen bankrutt.

Därtill var Sibelius hopplöst naturligt självdestruktiv och en hypokondriker dessutom som ständigt trodde sig vara döende eller åtminstone dödssjuk. Hans till ytterlighet labila karaktär(slöshet) står i förklarad glans när man mot detta kroniskt kaotiska tillstånd av undergångsmässig hälsa och katastrofal ekonomi ständigt på svindlande minus ställer det faktum, att han fysiskt tålde hur mycket som helst och knappast ens led av baksmällor efter sina massiva dryckesorgier (som kunde hålla på i veckor på Kämp tillsammans med likasinnade bröder) och nådde sitt 92-a levnadsår, i slående likhet med en annan liknande förfallen karaktär som drack minst en flaska whisky om dagen långt in i ålderdomen och inte tacklade av före sitt tionde levnadsdecennium – Winston Churchill.

Baron Axel Carpelan grep in i Sibelius liv först år 1900, när Sibelius var 34 och hade Kullervo, Lemminkäinen och första symfonin bakom sig. Han grep in framför allt ekonomiskt, då han sponsrade Sibelius italienska resa efter sekelskiftet, vars principiella

frukt blev den andra symfonin, som tillägnades Axel. Tillsammans med Aino såg han till att Sibelius kom bort från det ohälsosamma stadslivet i Helsingfors med dess vidlyftiga krogliv och ut på landet till Ainola, där Sibelius genom sin tumör i halsen småningom tvingades lämna såväl spriten som tobaken helt åt sidan. Samtidigt ställde Axel upp som Sibelius främsta förespråkare och försvarare i pressen och andra internationella sammanhang, när till exempel de tredje och fjärde symfonierna angreps och avrättades. Axel var själv violinist och kompositör och kunde läsa partitur flytande utan att missa någon detalj, varför hans inflytande inte bara som sponsor utan framför allt som rådgivare, mentor och inspiratör åt Sibelius var oöverskådligt. Hans tid som sådan sträcker sig från tillkomsten av "Finlandia" och andra symfonin fram till skisserandet av den sjätte och sjunde symfonin. Efter hans död 1919 skrev Sibelius i sin dagbok: "Vem skall jag nu komponera för?" Som bekant tog Sibelius slut efter den sjunde symfonin.

Man måste då ställa sig frågan vad det blivit av Sibelius utan denne försynte förstående konstruktive mentor i bakgrunden. Vad hade det blivit av Wagner utan kung Ludvig II av Bayern? är en parallellfråga av lika stor betydelse. Vad hade det blivit av Brahms utan Schumann? Som svar kan man då peka på andra exempel, som Mozart och Schubert. Vad hade det blivit av dem, om någon förstätt och kunnat rädda dem i tid?

Till Sibelius meritförteckning av slarv och ansvarslöshet kan tillfogas hans benägenhet att då och då slarva bort sina egna kompositioner och partitur. Exempelvis försvann partituret till "*Luonnotar*" under en konsertturné till Stockholm. Axel Carpelan tröttnade aldrig på att jaga på Sibelius när det gällde att få hans kompositioner till tryckeriet innan de förolyckades. Till de omkomna verken räknades länge hans ungdoms kammarmusik. Han brukade skriva kammarverk för privat bruk inom familjen under ungdomssomrarna i Lovisa, brodern Christian var en utmärkt cellist, och kammarmusiken kan betraktas som Sibelius första kärlek. Axel Carpelan frågade ibland vart all denna musik tagit vägen och om den kunde återfinnas, men Sibelius visste i regel inte. I stället uppmuntrade Axel varmt en sorts ny ersättningsproduktion, varvid den avancerade stråkkvartetten "*Voces Intimae*" kom till.

Emellertid hittades efter hundra år de första kammarmusikverken lagda åt sidan längst ner på en hylla någonstans troligen av Sibelius själv efter deras planerade engångsframförande, och de är samtliga intagande, originella och blomstrande verk stämplade av ungdom och friskhet. Dit hör framför allt en pianotrio, en stråkkvartett och en pianokvintett, alla från 1880-talet, som nu efter en hundraårig Törnrosasömn finns inspelade och tillgängliga i all sin outslitliga charm – och framstår ofta som mera levande och intagande musik än det sena mästerverket "*Voces Intimae*".

Kommentar till Esa-Pekka Salonens 50-årskonsert

Esa-Pekka Salonen fyllde 50 år den 30 juni, och det måste naturligtvis firas, vilket det gjorde med buller och bång i TV med hela två entimmarskonserter två lördagar i rad med all rätt; – men varför då korrumpna ett så gyllene konserttillfälle med en med kronisk velighet behäftad erbarmligt vulgär kvinnlig konferencier (– det var meningen att hon skulle vara rolig medan hon bara var pekoral,) med meningslösa atonala inslag och med en popsångerska? Var det verkligen Esa-Pekka själv som stod för så dålig smak, eller hade producenterna påtvingat konserten denna billighet i ansträngt publikfrieri? Lyckligtvis förekom det också ljuspunkter mest i form av lysande instrumentalsolister och Anne Sofie von Otter, vilket dock gjorde de vulgära, smaklösa och billiga inslagen desto mer onödiga. I stället för en möjlig konsert av hög och jämn kvalitet bjöds man på ett ansträngt försök till underhållning.

Tyvär var därmed konserten ännu ett symptom på Sveriges seriösa musiklivs låga nivå. En sorts standard påtvingades svenskt musikliv i början av förra seklet genom självsvåldiga modernister i form av demonstrativt omusikalisk musik som lanserade sig själv som något märkvärdigt, som om det låg någon merit för musik i att vara onjutbar, oharmonisk och obegriplig för den musikälskande och musikaliska publiken, och som om det att den musiken alierade sig från publiken skulle vara dess förtjänttecken och

imprimatur. Ett av de första exemplen var Sinfonia del Mare av Gösta Nystroem (borde han inte heta antingen Goesta Nystroem eller Gösta Nyström?) där man knappt ännu idag kan höra minsta vågskvalp, då all möjlig musikalisk naturlighet dränks i disharmonier, dissonanser och genomgående omusikaliskt oväsen. Ändå betraktas denna symfoni som en av hörnstenarna i den svenska klassiska musiken, som i jämförelse med vad som sedan följde dock måste betraktas som åtminstone nätt och jämnt hörbar – en gång.

Svenskt musikliv kan aldrig repa sig om det inte lyfter sig upp ur det atonala träsket en gång för alla. Musik som inte låter bra är inte musik. Varför kan landets ledande musikauktoriteter inte fatta denna första bokstav i det musikaliska alfabetet?

Domedagsbasunen

Det var en trombonist i symfoniorkestern, och det vankades en konsert på en synnerligen olämplig dag, ty på just den dagen skulle hans gamla kamrater fira av en oundgänglig fest, som bara måste kräva hans närvaro. Han måste hitta en vikarie åt sig, och det snabbt.

Han vände sig till sin käre svärson. "Min käre svärson, jag måste be dig om en tjänst."

"Men käre svärfar, jag gör ju vad som helst för dig, om jag bara kan. Vad gäller det?"

"Det är världens enklaste sak. Jag måste be dig ersätta mig i orkestern som trombonist under konserten på fredag."

Svärsonen var ställd. "Men käre svärfar, jag kan ju inte spela trombon!"

"Inte behöver du heller. Vi är åtta trombonister, och allt du behöver göra är att dra i rören när du ser att de andra gör det. De hörs minsann tillräckligt ändå. Ingen märker att just din trombon tiger."

Det lät ju betryggande tillräckligt, så svärsonen gick med på äventyret, då det faktiskt verkade hundraprocentigt drullesäkert. Tromboner hörs ju mer än något annat instrument i hela orkestern, och att en av de åtta skulle vara stum skulle aldrig höras. Inte ens de andra sju trombonisterna skulle höra eller märka något.

Så svärfadern fick gå på sin stora jubileumsfest, som han faktiskt inte kunde undvara, ty ett sådant jubileum inträffade bara en gång i livet högst, medan svärsonen lugnt intog hans plats bland de andra trombonisterna på orkesterpodiet, där han försvann i mängden och minst av allt syntes av publiken. Dirigenten, som var gästande, skulle aldrig märka att en av trombonisterna inte var reguljär, och de andra trombonisterna skulle vara alltför upptagna med att räkna takterna och dra på sina egna tromboner för att bekymra sig om en felande kollega, när det ju ändå satt en annan i hans ställe. Svärsonen kände inte de andra sju trombonisterna, men han hälsade ändå artigt på dem när de kom in och tog plats, och de hälsade lika artigt tillbaka, som om de alltid känt varandra, och som om det var en självklarhet att just han satt där. Alla var ytterst hemtama i orkestern.

Dirigenten kom in, och han struntade fullständigt i vem som trakterade vilka instrument, så länge bara alla instrument var där och fungerade. Bland trombonerna såg han bara trombonerna och inte alls vem som blåste i dem, då de ändå försvann i mängden bland alla bastubor och valthorn och andra blåsare.

Konserten inleddes, och allt verkade fungera, tills det i partituret olyckligtvis infann sig ett viktigt trombonsolo. När trombonkollegerna tog fram sina instrument och började dra i rören så gjorde svärsonen sammanlunda, men när detta trombonsolo infann sig, och resten av orkestern var tyst, så hördes inte heller något pip från någon av trombonerna. Alla åtta drog i sina rör med munnarna pressade mot munstyckena, men det hördes inte ett ljud.

Olyckligtvis hade alla trombonisterna gått på samma fest. Lyckligtvis var därför inte svärsonen ensam om sin pinsamma tystnad. Alla trombonisterna hade funnit ersättare, och inte en av dessa kunde spela. De kunde visserligen dra i rören och pressa läpparna mot munstyckena, och detta gjorde de tillräckligt väl för att det skulle synas, så att de till och med nästan gjorde det i takt, men deras stora olycka var att i just det aktuella konsertverket tonsättaren, som direkt bara för att djävlats med dem, hade infört ett ensamt dominerande trombonsolo. Otur.

Efteråt bad dirigenten om ett privat samtal med de åtta trombonister som tagit ledigt. Han lugnade dem genast.

”Olycksfall i arbetet,” sade han. ”Men nästa gång ni tar ledigt från en konsert, se då åtminstone till att era ersättare kan spela trombon, och försök åtminstone undvika att ta ledigt från just sådana konserttillfällen när det förekommer ett för er del unikt trombonsolo. ” Trombonisterna lovade att bättra sig.

Publiken hade inte märkt mer än att det plötsligt mitt i det slamrande öronbedövande konsertverket hade uppstått en mycket verkningsfull tystnad mitt i en oväsensklimax. Några menade, att verkets föreskrivna domedagsbasuner hade ljudit så starkt, att örat inte kunnat uppfatta dem, vilket bara förhöjde deras domedagsverkan. Andra hade andra teorier och spekulationer. Saken glömdes bort, för sakkunniga rescensenter förblev episoden ett outrett mysterium, medan de som visste, alltså de åtta trombonisterna, verkligen såg till att deras unika domedagsbläsning, med så oerhörda övertoner att ingen hörde dem, blev deras livs första och sista.

– med tack till Nils-Erik Enkvist.

Den fantastiska resan till Åbo, del 3 och avslutning.

Slottet imponerade med sin stora och rymliga interiör i flera våningar och med fantastiska medeltida gotiska kapell blandade med utomordentligt festliga renässanssalar som gjorda för hertig Johans banketter. Dock residerade han endast åtta månader på slottet med sin polska drottning Catarina Jagellonica, vars mor vi icke får glömma att faktiskt var italienska, en Sforza från hovet i Milano. Åbo var sålunda sällan mer internationellt än under hertig Johans tid.

En av dessa kungliga festsalar pryddes av en målning av Albert Edelfelt föreställande Karl IX som rycker den döde Klas Fleming i skägget medan dennes änka presterar en stolt indignation. I bakgrunden till höger står en mörk ung man som verkar skuldmedveten. Det föreställer Daniel Hjort, och frågan om dennes historiska autenticitet kom upp. Säkerligen förekom det spioner i Flemings hushåll som verkade för Karls intressen, och säkert kan det ha funnits en Daniel Hjort på slottet, som på den tiden härbärgerade upp till 600 man (mot Åbos 2000). Däremot är själva intrigen om Daniel Hjort, som den återgivits av det dramatiska snillet Johan Julius Wecksell 1862, enbart dennes egen fabrikation: en utomordentligt dramatisk fantasiskapelse med den grymt härdade finska modern som sin verkliga huvudperson.

Därmed avslutades resan med en sista lunch på slottet. Vi hade även haft mycket tid över för annat mellan varven, och för mig var det en särdeles känslösam upplevelse att så grundligt få uppleva Åbo med hela dess historia och gedigna kulturliv på intensivt nära håll, då ju min far och hans föräldrar bott här. Min farfar Ferruccio Lanciai från Verona innehade ”*Wenezianska Magasinet*” på Humlegårdsgatan 8, som tyvärr brann efter att han framgångsrikt lyckats etablera denna italienska exotiska affär i hjärtat av Åbo under nästan tio år, men han kämpade vidare och lyckades övervinna skadorna och förlusterna, tills affären plundrades av rödgardister 1917. Min pappa hade dock sina lyckligaste år i Åbo, hela sin barndom och ungdom och sin karriär som Finlands juniormästare i tennis.

Tyvärr hade dock även Åbo ansatts och härjats av det rivningsraseri, som under 60- och 70-talet vandaliserade i stort sett varenda svensk stad till oigenkännlighet, framför allt Göteborg och Stockholm i deras känsligaste centralaste delar. Sålunda fanns det Lanciais huset, där min far med sina föräldrar bott i en liten hyreslägenhet strax invid Saluhallen, inte längre kvar, då hela detta en gång pittoreska centrum av Åbo ersatts med sterila betongkomplex i fantasilös fyrkantighet och smaklösa kuber. Han hade visat oss en gång var han hade bott när vi besökte staden med hela familjen omkring 1960, när allt ännu funnits kvar. Dock hörde jag att min farfars italienska kolleger och kamrater, främst familjen Casagrande, fortfarande var aktiva i staden.

Slutligen bör något sägas om vårt Kafkahotell. Jag är ju van vid tämligen primitiva hotell i utlandet, vanligen utan lakan, med faciliteterna utanför i korridoren och med högst status av överbelastade vandrarhem. Denna hotellvärld var något helt annat. Jag kunde inte låta bli att jämföra vårt hotell med ett sinnessjukhus. Det fanns inga trappor, utan man var hänvisad till en hiss som alltid var upptagen, och som man visserligen kunde åka ner i utan svårighet, men som krävde nyckel om man skulle fara upp till sin våning. Denna nyckel

utgjordes av ett kort med hål i, som också var det enda medel man kunde öppna sin dörr med. Kortet kunde stoppas in på fyra olika sätt av vilka endast ett fungerade. Innan man stoppat detta kort rätt i ett fack i hissen kunde man inte komma någonstans, och om man inte var tillräckligt kvick blev man tryckt och förd med hissen någon annanstans än vart man ville. Det kunde därför ta tid att komma rätt. Det fanns trappor, men när jag en gång försökte använda dem kom jag bara till garaget, som var på tredje och fjärde våningen. Risken, om man följde dessa försåtligt vilseledande trappor, var att inte kunna komma tillbaka igen.

Rummets fönster gick att öppna, men bara det minsta av dem och inte i en så stor springa så att någon kunde hoppa ut, för säkerhets skull. Vi hade TV på rummet, men volymen gick inte att få högre än till en knappt hörbar nivå – den var spärrad.

Lobbyn hade en mycket trevlig restaurang, som innehavarna ansträngt sig för att försöka göra mänsklig och trivsamt, och de hade lyckats. Men det fanns en TV i varje hörn, och det var således omöjligt att hitta ett tyst hörn någonstans i lobbyn. När jag en gång försökte gå in i restaurangen (mellan måltiderna, när det inte fanns någon där,) bara för att få lite lugn och ro och tystnad omkring mig, stormade genast den kvinnliga portieren fram till mig och sade att det var stängt – utkastningen var omgående spontan.

Så jag vet inte om jag direkt kan rekommendera sådana femstjärniga hotell, där till och med galgarna i garderoben är särskilt konstruerade för att ingen skall kunna ta någon sådan med sig. Även tvålen satt fast i väggen av duschen. Allt var liksom beräknat så att ingen gäst skulle kunna få något gratis eller ens kunna hitta på något. Jag tror nog att jag ändå föredrar enkla hotell utan stjärnor, med naturliga nycklar, gärna med gemensamt badrum i korridoren, med rum som man får rå om helt själv utan att behöva hänga upp lappar på dörrhandtaget utanför, och där man kan få vara i fred helst till och med utan TV.

Men resan var en hundraprocentig succé, och så tyckte nog alla. Därtill hade vädret varit oss alldeles särskilt gunstiga, då vi lyckats komma med våren till Finland och solen sken varmt och smäktande alla dagar. Det är mycket sällan man får vara med om så fullständigt lyckade resor, både musikaliskt, kulturellt och mänskligt och med sådan alltigenom nådig väderlek.

17-20.4.2008

Det femstjärniga Kafkahotellets underligheter föranledde en del eftersnack. Så här förklarade Åboiten Uno Wegelius saken:

”Ert Kafkahotell byggdes i tiden för svenska turister, men nu är det i stort sett ockuperat av ryska, vilket förklarar det gulag- eller Orwellmässiga i interiören. Före *nyyrikkina*, som det så vackert heter på finlandssvenska, var det den fattigare sorten av östturister som nog visste att besorga allt som kunde lösgöras på genomresan.”

Vartill vi bidrog med följande belysning av detta etniska problem:

”Tack för detta och den upplysande informationen om de ryska turisterna! Jag minns fordomdags i H-fors, där jag är född, när Alko lades ner på fastlandssidan om Drumsöbron, så brukade poligubbarna från kriget samlas där och bränna själva. De kallades ”de ryska turisterna”. Det var på 70-talet... Tack och lov är det åtminstone något bättre idag...”

Ur en intervjue med Jurij Jarim-Agajev

(Jurij Jarim-Agajev är en före detta sovjetisk dissident och var aktiv som sådan tills Sovjetunionen imploderade. Denna artikel har tidigare inte översatts till svenska.

Med tack och referens till *Epoch Times*.)

”Problemen i Irak och Afghanistan och clinchsituationen med Nordkorea och Iran medför allvarliga konsekvenser och kan fördröja den fortsatta demokratiseringsprocessen i

världen i årtal. För att undvika misstag i framtiden måste vi lära oss av gårdagens framgångar. Ett av de gravaste misstagen i Amerikas nuvarande utrikespolitik var att inte hålla sig till deras formler.

Sovjetunionens kollaps var resultatet av outtröttliga ansträngningar av dissidenter innanför och utanför Sovjetunionen, västerländska regeringar, frivilligorganisationer, media och kulturella samt akademiska sammanslutningar. Fastän dessa inte var allmänt uppskattade har få människor insett, att en demokratiseringsmodell framgick därur, vilken potential inte bara var användbar mot den ryska kommunismen.

Fråga: Menar ni den så kallade "Sakharov-Reagan-modellen" som fungerade så bra i Östblockets kollaps?

JJA: Sakharov och Reagan symboliserade två sidor av denna modell. Den kan kallas Sakharov-Reagan-modellen då den både beror av icke-vålds-aktiviteter genom dissidenter inom diktaturerna och beslutsamt agerande av demokratierna. Totalitära regimers överlevnad är inte så beroende av sin militärmakt som av att de accepteras av andra länder."

Fråga: Varför glömdes modellen bort?

JJA: Ett av skälen är att den inte var acceptabel för traditionell militär- och diplomatpolitiks praxis. Ett annat viktigare skäl är att den inte var överlagd och planerad utan spontan och improviserad, som ett empiriskt resultat av olika oberoende intressegruppers samarbete. Detta bör inte hindra oss från att i efterhand analysera och definiera dess användbarhet.

Fråga: Vad anser ni att behövs för att denna modell skall bli användbar?

JJA: Nummer ett är att den används mot en diktatur när dess ideologi har börjat deklinera. För det andra behövs det en inre motståndsrörelse. Det land som bäst passar in i detta mönster för närvarande är Iran. I Nordkorea finns det också en motståndsrörelse, men den är knappt synlig och är beroende av oss för sin manifestation. Ju tidigare man sätter in en beslutsam bearbetning av en totalitär regim, desto bättre. Dessa måste ifrågasättas överallt.

Fråga: Kan man applicera modellen på Kina?

JJA: Absolut. Kommunismen är densamma överallt, därför att den är så totalitär och deterministisk att den inte ger något utrymme för frihet och utveckling. Den förstör den religiösa, etniska och historiska grunden för varje samhälle. Eftersom kommunismen är likadan överallt är det viktigt att inse att den också kommer att vara likadan var den än uppstår och tar makten. Det blir ständigt samma repetition.

Fråga: Kan ni jämföra dissidenttrycket i förutvarande Sovjetunionen med dess like i nuvarande Kina?

JJA: Motståndsrörelsen i Kina är i ständigt växande. Nyckeln är Tibet. Om dissidenterna i Kina inte gör Tibetfrågan till en av sina huvudpunkter är misstaget katastrofalt. Vi i Sovjetunionen inkluderade alla dissidenter i vår rörelse och varje nationalitet och etnisk minoritet, som Krimtatarerna och de judar som ville utvandra till Israel. Det viktigaste av allt är information och upplysning. Så fort som folk inifrån kan ge oss upplysning om till exempel vem som satts i läger är det fallet inte hopplöst. Även om 95% av alla dissidenter sätts i fängelse och de återstående 5 procenten kan fortsätta hålla informationsflödet uppe, så finns det hopp. Det finns så många dissidenter i Kina nu att det

är omöjligt att hålla dem alla nere. En annan viktig faktor är att hålla uppe optimismen. Vår traditionella skål brukade vara: "För vår hopplösa saks framgång!"

Kalender, juli-augusti 2008

- 3 Franz Kafka 125 år.
Quebec 400 år, grundat 1608 av Samuel de Champlain.
- 14 Ingmar Bergman skulle ha fyllt 90.
- 16 90 år sedan tsarfamiljen arkebuserades i Jekaterinburg.
- 17 Eino Hanski skulle ha fyllt 80.
- 18 Nelson Mandela 90 år.
- 22 Marcus Lanciai 65 år.
- 26 Salvador Allende 100 år, mördad 1973.
Stanley Kubrick skulle ha fyllt 80.
Mick Jagger 65 år.
FBI (*Federal Bureau of Investigation*) 100 år.
- 28 150 år sedan fingeravtryck började användas kriminologiskt (i Indien).
- 29 Benito Mussolini 125 år.

augusti

- 12 T-forden (*jeepens fader*) 100 år.
- 15 T.E.Lawrence ("av Arabien") 120 år.
- 16 Madonna (Louise Veronica Ciccone) 50 år.
- 17 Robert de Niro 65 år.
- 18 Roman Polanski 75 år.
- 20 40 år sedan Sovjetunionen invaderade Tjeckoslovakien efter 'Pragvåren'.
- 25 Leonard Bernstein skulle ha fyllt 90.
Frederick Forsyth 70 år.
- 27 Lyndon B. Johnson 100 år, mest ihågkommen för sin upptrappning av Vietnamkriget.
125 år sedan det väldiga vulkanutbrottet på Krakatoa.
- 28 Leo Tolstoj 180 år.
- 29 Sir Richard Attenborough 85 år.
Elliot Gould 70 år.
Michael Jackson 50 år.

Resan hem, del 4: Från Verona till Athen

Det var bara elva grader varmt när jag lämnade Verona men gnistrande vackert och fullständigt klart, så att man kunde se alla bergen snöhöljda som gräddbakelser. Påsken hade slagit alla köldrekord, och det fortsatte att snöa i städerna och Apenninerna, så att de vita bergen ledsagade en hela vägen ner till Ancona.

Inget fartyg låg i sikte i hamnen i Ancona. Det var alltid nervpirrande att komma dit, för man visste aldrig om det skulle gå en båt eller inte, men hittills hade jag aldrig råkat ut för skeppsbrott.

När jag kom in i hamnkontoret var allting i ordning, och jag kunde köpa biljetten till min båt, som skulle avgå redan klockan 18, fastän tidtabellen sade 19. Klockan var redan 17. "Men var är båten?" frågade jag. Svaret kom genast: "Den kommer 17.30."

Det gjorde den också, och det var en thriller att se hur alla långtradarna med släp backade ut ur skeppet nästan samtidigt utan att vänta på varandra. Det var tydligen bråttom

med tömningen av skeppet, men ingen blev påkörd, ehuru risken hela tiden förelåg och de väntande passagerarna på kajen hela tiden fick sätta sig i säkerhet.

Överfarten var i allo behaglig, och vädret var gynnsamt. Man fick sova i fred i en soffa hela natten utan dundrande diskotek i farten.

Vädret var exceptionellt klart, och den grekiska arkipelagen hade aldrig varit skönare när man kom innanför Kerkyraarkipelagen och kunde njuta av den bokstavligen bländande glansen från Albanians snötäcka fjäll. När man kom in mot Patras var Peloponnesos helt inbäddat i moln – utan tvekan snöade det för fullt där uppe. Alla bergen norr om Korintiska Viken var helt snötäcka.

Trots det vackra vädret tog överfarten 21 1/2 timmar, enligt tidtabellen skulle vi ha startat 18.00 och kommit fram 15.00, i verkligheten kom vi iväg efter klockan 19 och kom fram halv 5. I Patras väntade en buss på att få föra en till tågstationen. Det var gratis. Jag häpnade inför denna service och vänlighet, och ännu mer när den körde iväg med mig som den enda passageraren. De flesta passagerare hade varit truckförare, så hade det varit några med egen bil och kanske någon busslast. De övriga var knappt en handfull, av vilka endast jag vågade låta mig raggas av gratisbussen.

Nästa thriller var om det skulle avgå ett tåg till Athen inom rimlig tid eller inte. Ingen "departure"-skylt lovade något enda tåg till Athen. Några tåg skulle till ett för mig främmande ställe som hette Kiato. Jag frågade i biljettkassan. Jo, det skulle gå ett tåg till Athen om 20 minuter. Det var just det närmaste Kiatotåget. Kiato var tydligen den nya station vid Korint som man nu skulle byta tåg vid för att komma till Athen.

Det bländande klara vädret gjorde att Korintiska Viken aldrig hade varit vackrare. Man satt bara bedövad och njöt hela vägen så länge solen lyste av de diamantgnistrande snöbergen norr om Viken, av dennas blondblåa azurlysende friska vågor och av de oändliga silverglänsande olivlundsplanteringarna hela vägen med kanske världens äldsta olivträd, alla krokiga och skulpturala in absurdum. Järnvägen mellan Patras och Korint förblir trots moderniseringen världens vackraste tågresor så vitt jag vet.

Tågbytet i Kiato lyckades, och man kom fram till Athen punktligt precis klockan 9. Där väntade nästa thriller: vad skulle fungera, och vad skulle inte längre fungera? Varje gång i 19 års tid hade Athen krävt nya anpassningsomställningar av ofta traumatiskt slag. Jag såg genast att ett av mina gamla hotell hade stängt igen. Vandrarhemmet San Remo, där jag senast blivit rånad, fanns kvar. Det gamla Argo, mitt första vandrarhem, fanns kvar men säkert dyrare än någonsin. Mitt internationella vandrarhem fanns också kvar. Jag kändes genast igen, togs hjärtligt emot, konstaterade att stället fått Internet, och att det blivit 20% dyrare. Annars fungerade det.

Även min gamla restaurang Tripolis fanns kvar, helt oförändrad, tack och lov. Det var bara att ta igen sig i godan ro med en försenad middag med Retsinavin och kasta sig in i affärerna.

(I nästa nummer: *Det athenska perspektivet.*)

Kanonresan, del 8: Tillbaka till Nepal?

Min kupékamrat på detta tåg från Barauni till Siliguri var en handelsresande, som delade min kärlek för Darjeeling och Sikkim men bara hade varit där två gånger, medan han varit i Siliguri i affärer minst tusen gånger. Medan vi satt och samtalade kom en parant kvinna in i kupén och tiggde. Hon var förfärligt grann, och jag förstod inte vad hon skulle ha pengar för, men min reskamrat gav henne pengar under diskussioner som jag inte förstod. Jag synade kvinnan närmare. Det var en man.

När han/hon avlägsnat sig frågade mig min reskamrat om jag förstätt situationen. Naturligtvis hade jag inte det. Han förklarade, att det i Bengalen och Uttar Pradesh förekom ett helt skrå, nästan en hel kast av sådana människor, varken män eller kvinnor men bådadera, som försörjde sig på underhållning genom dans och såg och spel, ofta vid bröllop eller begravningar. De hade alltid funnits. De var som zigenare, helt fria och ansvarlösa, utan hem och familj, och under de senaste tio åren hade de till och med nått social status genom att en ledare för dem kommit in i parlamentet. De var rika och välbärgade och kunde därför klä ut sig hur flott som helst. Under de senaste fem åren hade de också börjat uppträda som tiggare på tåg. Jag hade upplevt en för två år sen och sju förra året, men den här tog priset, då han faktiskt var en kvinna trots saknad av både bröst och höfter.

Tåget nådde fram till New Jaipalguri redan klockan 11, för första gången på många år kunde jag således börja ta mig upp till Darjeeling redan före middag, men det var svårt att hitta en jeep då Diwalihögtiden fortfarande härjade. Till slut fick jag nöja mig med en vanlig personbilstaxi, som jag delade med en familj. Chauffören var mycket trevlig, och jag tog upp Nepalfrågan med honom. Han sade, att det varje dag var nya problem i Nepal.

På vägen upp vid Sonada hade vi en tropisk slagregnskur, men himlen klarnade efter Ghoom, och Darjeeling bjöd på solsken. Väderleken lovade dock att bjuda på allsköns skiftande dramatik, då de tornande molnen belysta av solen mest liknade snömoln genom sin svindlande höjd och storlek. Jag fick tillbaka mitt gamla dormitorium i Tower View Lodge och satte på varmvattenberedaren för att äntligen kunna tvätta bort tågohyran och dra på mig rena kläder.

Allt var sig likt i Darjeeling. Glenary's och Kunga fungerade normalt, men Kunga hade renoverats. Samma tibetanska familj lagade samma underbara mat, men restaurangen hade gjorts ljusare och helt möblerats om, så att det nu fanns fler bord och plats för fler gäster. Till middagen där hade jag en japanska, som rest i Skandinavien och i Norge tvingats äta middag på restaurang för 800 norska kronor, vilket där tydligen var normalt. En rik japanska från Tokyo hamnar i Oslo och finner att Oslo är värre och dyrare än Tokyo. Också Sverige och Finland fann hon okristligt dyra och kalla. Min tibetanska värd därstädes kände omedelbart igen mig och undrade som vanligt hur länge jag skulle stanna. Däremot var min favoritlunchrestaurang "*Orient*" stängt för Diwali.

Denna högtids tredje dag firades överallt i Darjeeling med framför allt sång, dans och musik. Vart man kom hörde man glada inhemska sånger till trummor och annat livligt ackompanjement.

Och musiken och festen höll på. Ännu på måndagen uppträdde festande gatumusikanter i staden på de mest osannolika platser, i backar och på balkonger, och hela

stämningen var över lag mycket hjärtlig överallt.

René var en naturaliserad italienare som bodde i Bergamo med föräldrar från Holland och Schweiz. Han var på väg till Nepal och hade redan ordnat med biljetter. Han var i Indien för första gången, och jag hade inte hjärta att beröva honom några illusioner. Problemen i Nepal kvarstod, busstrafiken var osäker, strejker kunde uppträda nyckfullt vid en gränsövergång så att bussen måste ta en omväg till en annan gränsövergång med tio timmars försening, så tyvärr var ingenting att lita på i Nepal. Man kunde flyga dit och gå på trekkingturer där det inte fanns maoister eller fattiga desperata rövare, men att åka omkring i Nepal med buss var säkraste sättet att råka ut för problem. Tyvärr såg det alltmera ut som att jag inte skulle kunna besöka Nepal den här gången heller – för sjunde året.

Det är framför allt osäkerheten som präglar Nepal. Nepaleserna är ett underbart folk, friskt och livligt, hjärtligt och utomordentligt vitalt, och alla deras bästa egenskaper förstod engelsmännen väl att utnyttja för sina Gurkhasoldater, samtidigt som de klokt nog respekterade nepalesernas integritet och självständighet, ty deras vildhet är inte att leka med. Det är den som då och då tyvärr urartat i politiken. Större delen av befolkningen i Darjeeling är nepaleser, och 1986 slog deras vildhet ut i fullt uppror, då de utropade Darjeeling som ett självständigt "Gurkhaland" med halva staden nedbrunnen som resultat. Det har lugnat sig sedan dess, Darjeeling har tilldelats en viss autonomi, men vildheten flammar fortfarande upp emellanåt, och politiska mord har präglat även 2000-talet. Nu är Gurkhapartiet i Darjeeling uppdelat i flera olika fraktioner, som tvistar inbördes och slåss emellanåt.

Det är väl detta syndrom som också präglar Nepal – den ystra vildheten blir ibland väl lössläppt, och då inträffar katastrofer som massakern på kungafamiljen av kronprinsen och maoisternas inbördeskrig underblåst av Kina för att destabilisera staten för att få ökat inflytande i den själva, ett misstag som engelsmännen aldrig skulle ha gjort.

För att kunna resa till Sikkim måste jag få min väska reparerad, så att jag kunde stänga mitt blixtlås, och för det anlidade jag min gamle skräddare, som lagat väskor förut. Det var måndag efter Diwali, han hade mycket att göra, men lovade bli klar med den till klockan 7. Klockan 7 bad han mig komma tillbaka efter 8. Då var den klar, och han bjöd mig på ett helt glas whisky på köpet, "*Red Stock*". Den var medioker men god, och där satt vi i hans lilla skräddarskrubb och pimplade medan hela gränden annars låg öde. Det var svårt sedan att hitta tillbaka upp till staden för de mörklagda, vindlande och långa trapporna.

(I nästa nummer: *På vift i Sikkim.*)

Resan till Zanskar, del 10: Reträtt till Lamayuru

Som vanligt inför varje avresa vaknade man varje kvart och tände ficklampan för att se på klockan, varför man i varje fall kom i tid och fick vänta i vanlig ordning en halvtimme på jeepen, men den kom. Allt stämde. Jag fick den bästa platsen framme vid fönstret och fick behålla den hela resan.

Den förflöt utan komplikationer, men på vägen ut från Zanskar stannade jeepen vid varenda by på vägen av som det verkade enbart sociala skäl. Vi kom därför inte fram till Rangdum förrän klockan 11 efter 6 timmar, och då hade vi två tredjedelar av vägen kvar.

Vad som heller inte gjorde resan effektivare var chaufförens olidliga skvalmusik på svajande kassettband, och det var samma låtar hela tiden, något i stil med "Vi går över daggstänkta berg", "Röda stugor tåga vi förbi" och "I sommarens soliga dagar" om och om igen i discoarrangemang med nervsönderbultande trumbatterier. När den mest klämkäcka, hurtfriska och påfrestande av alla dessa hejsan-svejsan-sånger kom för sjätte gången utbytte jag en blick med ingenjören snett bakom mig, och han förstod mig. Kassetten byttes äntligen ut till en annan.

Så förflöt 13 timmar. Landskapet var naturligtvis lön för mödan. Från och med Penzi La ner förbi Rangdum och längs flodens ringlande väg mellan de höga 7000-meterstopparna i Kun- och Nunmassivet, som reste sig 4000 meter rakt över oss, är resan sin egen belöning. Vi kom fram till Kargil klockan 6.

Lunchen inträffade vid Rangdum, men oturen ville att det samtidigt ankom diverse andra jeepar dit plus en proppfull buss, och alla skulle ha lunch samtidigt. Jag ville inte ha mer än en enkel omelett med te och fick därför vänta till sist. Jag hade tur som i sista sekunden hann få denna frukost i mig innan det var dags för uppbrott och utbrott igen.

Min ingenjör berättade att jeepen skulle fortsätta till Leh, och att jag gärna kunde fortsätta med den till Lamayuru. Det förenklade saken, trodde jag. Han hoppade själv av i Kargil och lämnade mig åt mitt öde, meningen var att jeepen omedelbart skulle fortsätta till Mullbäck och övernatta där, men i Kargil tillslog diverse komplikationer. Oändliga diskussioner blev resultatet som inte ledde någonstans. Jag stod tyst och snällt och hörde på och fattade ingenting. Till slut beslöts det att stanna i Kargil och fortsätta klockan 1. Klockan var då 7. Det vore dumt att satsa på ett hotell under sådana omständigheter, så jag accepterade deras erbjudande att få stanna i bilen, men jag var vrålhungrig sedan lunch och sedan middag, så jag insisterade på en middag först och gick till min älskade "*Standard Restaurant*".

Dit kom också de dryga fransmännen, som nekat mig plats från Padam. De verkade förvånade att jag kommit dit före dem. De klagade på att de gått sönder sina ben genom *trekking*. Jag förklarade, att enda sättet att undvika att få ont i benen efter *trekking* är att inte lägga av utan bara fortsätta hålla på och benen i arbete.

Tillsammans med mig i bilen övernattade en munk. Vi sov lugnt hela natten, så kort den nu var, utan att störa varandra. Även i den andra bilen sov en munk, (vi var två jeepar som körde i karavan,) så jag var i bästa tänkbara sällskap.

I den andra jeepen trängdes 10 unga män, medan det i min jeep utom munken även förekom två damer och två barn. Alla var ladakhier från Leh eller från Zanskar. Få talade ens några ord engelska, men vi kom väl överens och förstod varandra väl ändå.

Resplanen ändrades igen, så att vi väcktes först klockan 4. Punktligt infann sig alla 17 ladakhierna som från ingenstans, och vi satte av före alla andra under en stjärnklar himmel. I gryningen nådde vi Mullbäck, där vi drack te och lät oss väl smaka, och resan var i jämförelse med gårdagens ständigt dåliga grusväg från Padam oändligt bekväm och rena svävandet. Vår chaufför snörflade och nös hela tiden framför ratten liksom igår, han var

svårt förkyld och körde ändå med öppet fönster och krävde att mitt också skulle vara öppet, sannolikt hade han smittat ner hela sitt passagerarklientel, men det var sådant som hände.

Klockan 8 nådde vi Lamayuru. Hela Zanskarexpeditionen hade varit lyckad, jag hade fått lära känna de två viktigaste klostren Karsha och Rangdum, vädret hade klarat sig, och även om det varit ännu svårare att ta sig därifrån än dit hade man åtminstone kommit levande tillbaka.

Jag fick genast rum på mitt gamla hotell "Dragon", tyvärr var mitt värdfolk borta, men jag togs väl om hand av deras unga ställföreträdare kyparen, som var älskvärdheten själv.

Johannes hade för länge sedan meddelat att han skulle hålla sig omkring Lamayuru från den 20-e. När jag gick upp till klostret efter frukosten var han nästan den första människa jag såg. "Där är du!" sade han, som om han letat efter mig. Han hade fått mitt mail om min Zanskarresa och väntat mig från och med denna dag. Utan ceremonier frågade han nästan genast: "Ska vi gå till Wanla?"

(I nästa nummer: *Klostret.*)

Rehabiliteringsresan, del 18: Avslutning

Det enda man kan vara säker på beträffande vädret i Himalaya är, att om det slår om så slår det om plötsligt och drastiskt utan någon som helst förvarning. Det gjorde det min sista natt i Dharamsala. Regnet öste ner och höll på hela natten, för att man på morgonen skulle vakna upp till ett vinterlandskap. Med ens hade snögränsen sänkt sig tusen meter till 2500, och aldrig tidigare hade jag sett Triund klätt i snö. Jag gick ändå upp dit, då det ändå hade slutat snöa, men det visade sig besvärligt att vada upp de sista hundra metrarna uppåt i snö som ständigt blev djupare i sandaler utan strumpor. Av princip gör jag alltid halt inför snö, då man aldrig vet vad som finns under den, om jag inte har ordentliga skor och skydd för händerna. Men jag hade lovat komma upp en sista gång, jag kände mig som en flyende tibetan över fientliga snövidder vid Himalayas högsta pass, men kom dock fram, där mina vänner bjöd på en levande eld att värma mina fötter vid.

Vädret hade slagit om totalt på en natt från sommar till vinter. Moln täckte himmelen, och mera snö var att vänta. Samtidigt var det dock utsägligt vackert, och efter den rikliga nederbörden var luften och utsikten fullkomligt klar. Det var bara att glömma strapatserna och besvärligheterna och ta vara på värdet i upplevelsen.

Min sista goda vän från McLeod var en amerikan från Los Angeles, som när Bush valdes till president 2000 gick i halvexil till Hawaii och som när Bush omvaldes gick i helexil. Sedan dess har han mest rört sig omkring i Asien. Han hade varit åt det frisinnade hållet i hela sitt liv och visste allt om vad som rörde sig under ytan för den ytliga världsligheten. Den 19 december skulle en stor fredsdemonstration äga rum i södra Taiwan i fredsregnbågens tecken. Det skulle vara en i högsta grad internationell tilldragelse. Senast hade han varit uppe på för oss helt okända orter i Kashmir och bland annat tillbringat en månad på Indiens näststörsta pilgrimsort 100 km nordost om Jammu, ett ställe som ingen västerlänning kände till. Han hette James och såg mycket bra ut, vi var på samma nivå och

samma kurs och var förvånansvärt överens om allting. Jag gav honom min elpostadress, och jag hoppas han fortsätter hålla kontakten.

En annan vän var Matti från S:t Michel i de östra finska skogarna, som brukade komma till Dharamsala varje år vid den här tiden, men av någon anledning hade vi aldrig råkat varandra tidigare. Hans far hade varit bonde med kor och åkrar och arbetat hårt hela sitt liv och mått bra därav. Själv hade han gått i sin fars fotspår och börjat som bonde också han men sedan påtvingats hela den förfärliga moderniseringen från i praktiken hedenhös via tvångsindustrialisering direkt till IT. Hans far hade arbetat i princip 17 timmar om dagen 7 dagar i veckan med hårt fysiskt arbete och varit långdistanslöpare på skidor samtidigt och aldrig lyckats slita ut sig, medan den yngre generationen nu satt stilla på sina skinkor vid sina IT-tangentbord utan någon omväxling och frisk luft och blev utbrända direkt. Han var mycket pessimistisk över utvecklingen i Finland. Då vi var flera i samma telokal belyste jag även för de övriga några av Finlands märkligheter, som att det var i sällskap med Sibirien, Grönland och Alaska världens nordligaste land och att det brukat vara okänt för världens högsta statistik i självmord, alkoholism och mentalsjukdomar. Matti menade att det var konstigt att det inte var fler som begick självmord i Finland. Han menade att 15% procent av befolkningen är legala narkomaner, som alltså är beroende av konstant psykofarmaka, och att ingen är ensam i världen än en ensam finne, och det finns många sådana. Han var mycket orolig över utvecklingen i Finland och menade att det bara gick utför i synnerhet hälsomässigt. Han kunde ingen svenska. Hans enda tröst i livet var att en gång i året få komma till Indien, vilket var det enda som kunde liva upp honom en smula.

Jag lämnade Dharamsala i storm och rusk, då och då brakade nya regnskurar lösa, så det var inte svårt att lämna detta hotande mörker av väderkaos bakom sig. Nattbussen till Delhi körde effektivt, och vi nådde den tibetanska kolonin före klockan 8. Några unga tibetaner hjälpte mig till ett drägligt hotell där jag kunde vila, duscha och ta det lugnt under dagen tills det var dags att bege sig till flyget. Jag intog min frukost på "*The Ex-Soldier's Restaurant*", ett förtjusande ställe utan oväsensmusik. Äntligen slapp jag mitt enda problem med Indien: den audiella miljöförstörelsen genom simpel skrällig och monoton skvalmusik överallt. Jag hade TV på rummet men stängde av den så fort jag kom in och lät den förbli avstängd.

Därmed kunde jag slappna av och ta det lugnt, vila och läsa, må gott och kolla min elpost, tills jag före mörkret tog en autorickshaw till busstationen och där kunde ägna mig åt ett slutgiltigt avsked för den här gången av mina tibetanska vänner i den tibetanska syltan på stationen. Det blev en enkel och billig men värdig avslutning på min tibetanska samvaro för den här gången. Sedan var det bara att ta bussen ut till flygplatsen.

Emellertid skulle detta företag visa sig nästan det besvärligaste på hela resan. Indien ville inte släppa mig. Vi var ett dussin passagerare med packningar som väntade på flygbussen vid bussterminalen, på en buss som inte fanns och som inte kom, fast vi väntade, och väntade, och väntade. Varje gång någon av oss frågade någon lokal tjänsteman när den skulle komma var svaret: "Om tio minuter." Så höll det på i 90 minuter.

Till slut, när det stod klart för någon ansvarig att bussen av någon anledning inte skulle komma, nödrekvirerades en annan buss. Även den dumaste måste ju fatta att inget flygplan kunde vänta på obefintliga bussar.

Så vi kom iväg, men busschauffören var inte hemma på linjen och körde fel. Det var dessutom mitt i Delhis värsta trafiktimme, och för en gångs skull fick jag uppleva hur monstruös Delhis storstadstrafik kunde vara. Trafikköerna sträckte sig kilometervis och rörde inte på sig ens för grönt ljus. I Indien växlar ljusen tydligen direkt mellan rött och grönt utan gult emellan, varför en trafikö när det plötsligt blivit grönt tar väldigt lång tid på sig att komma i rörelse, vilket naturligtvis inte effektiviserar trafiken.

Och chauffören körde fel och måste backa och vända medan intensiva palavrar bröt ut inne i bussen. Tydligen hade det också uppstått en del trafikproblem kanske genom trafikolyckor, varför det upprättats polisspärrear som omdirigerade trafiken, varvid vår chaufför körde ännu mera fel. Så höll det på i två timmar.

Det var bara två mil ut till flygplatsen, men hela företaget att ta sig dit tog alltså 3 1/2 timmar. Det var rekord i tålamodsprövande långsamhet.

Som plåster på såren bjöd KLM på en idealisk luftfärd på 6300 kilometer från Delhi till Amsterdam. Maten hade inte kunnat vara bättre och mer väl utvald med framför allt en fantastisk frukost omfattande allt: frukt, croissant, kaffe med påtår, smör och bröd med marmelad, omelett med korv och risbulle, med mera. Ingenting fattades. Däremot var det så och så med attiraljerna.

Detta plan var hypermodernt med monitor för varje enskild passagerare som själv kunde välja program och film. Urvalet var stort: TV, kulturprogram, filmer av alla slag, nya, klassiska, komedi eller drama, och naturligtvis musik, men där var urvalet mera begränsat till bara rockmusik på modet, som ingen vill höra om ett år. Men till detta erfordrades hörlurar, som inte fungerade helt som de skulle. Jag såg en film men kunde inte följa med i dialogen fastän jag hade högsta volymen på. Ibland försvann ljudet i den ena luren, ibland i den andra. Som vanligt hörde det till saken, som i alla moderna flygplan, att tappade man något på golvet var det förlorat för alltid. De flesta tappade allting på golvet, ty det behövs inte mycket för att något skall skaka omkull och ramla. Det räcker med en oavsiktlig gest från någon granne. Snart låg tidningen, boken, hörlurarna, besticken, mjölk- och sockerförpackningen till kaffet och allt annat oundgängligt på golvet där det fick ligga, tills en granne var hygglig nog att temporärt försvinna och ge en något livsrum. Då kunde man hitta det mesta som även andra tappat, typ hörapparater, en kam, öronproppar, servietter, halvätta smörgåsar och annat smått och gott. Kort sagt, det enda av bestående och givande intresse man kan följa med i en monitor är själva flygresan, med exakt kartritning, tid, temperatur, höjd, tillryggalagd och återstående sträcka och andra intressanta helt vetenskapliga uppgifter. Till exempel var det intressant att kunna identifiera Kaspiska Havet och Baku från 10,000 meters höjd.

Inte heller belysningen fungerade, och det hade den inte gjort på utresan heller. Då hade den inte fungerat alls, medan belysningen nu var så tokig, att min lampa lyste rakt i grannens ansikte medan hans lampa lyste rakt i mitt. Man var alltså bländad men kunde inte läsa, då strålkastaren var helt felriktad och fixerad.

I Amsterdam väntade så den stora muddringen. Denna gigantiska flygplats, där promenaden från en gate till en annan (i mitt fall från F4 till B28) är som en hel stadspromenad, är otroligt imponerande med sin totala uppdatering på alla områden, den är så modern så att man häpnar och bländas inför alla finesser och möjligheter, men som

kontrast uppträder EU-myndighetskontrollen. Ingen fick ta någon vätska ombord på något flygplan, och det gällde allt från inhandlade tax free dyraste cognac till vanligt vatten. Flaskor måste slängas eller tömmas eller uppdrickas före säkerhetskontrollen. "*The final rip-off,*" anmärkte en engelsman, som nödgades slänga sitt nyinköpta förråd av whisky och Napoleon cognac *down the drain*. Endast endeciliterflaskor fick tas med men då i förseglade plastpåsar. De enda undantagen från denna totala torrhet var livsnödvändiga mediciner (som måste kunna verifieras) och barnmat, förutsatt att den tillhörde befintliga barn som behövde den under resan.

Annars måste jag säga att resan hade gått bra. Mycket hade kunnat gå bättre, jag kunde äntligen ha kommit till Nepal om inte hänsynstaganden till mänskliga faktorer kommit emellan, detta var tredje gången på raken jag missade Nepal, jag hade kunnat åka in i Nepal från Naini Tal, det är nästan lika exakt lika långt från Naini Tal till Pokhara som från Darjeeling till Kathmandu, men då hade jag sannolikt inte hunnit med Dharamsala på slutet. Nu fick jag inte träffa min reskamrat från början av resan där ändå, och hade jag vetat det i förväg hade jag kanske föredragit Nepal framför en Dharamsalarepris. Med bara tre extra dagar (de tre som jag offrade från början,) hade jag dock hunnit med båda.

Vädret hade varit gott med endast tre bortregnade dagar, ekonomiskt hade jag fått pengar över som ett boägg för nästa resa fastän jag slösat så våldsamt i Darjeeling, och framför allt hade KLM visat sig sakna alla Aeroflots nackdelar utan att för det vara dyrare. Det lovade gott om drägligare, enklare och bekvämare resor till Himalaya i framtiden, där också lokalt resorna hade blivit mycket smidigare under mina 15 års intresse för dem. Kort sagt, allt var positivt, och man hade anledning att se framtiden an med förväntningar om ständigt fördjupade, intimare och fortsatta relationer med världens vackraste och största bergsområde.

Ju närmare vi flög Skandinavien, desto tjockare hopade sig molnen tills de framstod som en kompakt massiv bomullsmatta med spridda svarta hål, av vilka vi skulle försvinna ner i ett. När vi slutligen dök in i mjölken var den hur tjock som helst, och hur vi än dök kom vi aldrig ur den. Molnmassorna måste ha lagrat sig kilometervis på varandra, och när vi äntligen kom ut under dem var det blygrått, regnigt och mörkt hur mitt på dagen det än var. Vi hade ännu en gång kommit hem till Ultima Thule.

Hemma väntade bara bekymmer och plikter i en sådan förskräckande omfattning att man smått började undra när den första goda nyheten skulle dyka upp. Svaret blev: den skulle man av allt att döma få vänta på länge.

23 oktober – 24 november 2006.

I augusti satsar vi på en ny expedition mot Zanskar via Ladakh, varför nästa nummer kan väntas först framemot mitten av september. Vi ankommer till Ladakh samtidigt som Pekingolympiaden går av stapeln, som har alla förutsättningar för att gå till historien som en värre skandalolympiad än Berlin '36 och Moskva '80 – 1936 visste man ännu inte vad Hitler höll på med i Tyskland, varför man gick på hans propagandaolympiad, men i våra dagar visste man exakt allt vad kineserna gjort i Tibet – och gav ändå Peking olympiaden.

Inför valen i Zimbabwe blockerades en skeppslast med kinesiska vapen på väg till Mugabes regim utanför Moçambique, och världen förbjöd logiskt nog denna kinesiska vapenleverans till en förtryckarregim. I stället körde båten runt Afrika och lossade lasten i Angola, som hyllade Mugaberegimen, så Mugabe fick sina kinesiska vapen i alla fall och kan nu obehindrat fortsätta öka förtrycket i sitt land, som stadigt ökar i takt med världens högsta inflation på numera bara några fattiga miljoner procent om året...

Göteborg 5 juli 2008

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

<http://www.flickr.com/photos/lanciai>

<http://clanciai.webblogg.se>

<http://www.poeter.se/poetHome.php?writerId=7222>

<http://www.poetbay.com/poetHome.php?writerId=1057>

